

ПАМ'ЯТЬ

Вітаю вас, дорогі читачі!

Сподіваюся, що багатьох із вас я зустрічала останньої листопадової суботи в столичному Українському домі: там Центральне правління ВУТ "Просвіта" імені Тараса Шевченка проводило поминальний вечір, вшановуючи одну з найпечальніших дат в історії нашого народу.

Власне, важко умістити в поняття "дата" ту страшну біду, яка переполовинила український народ в XX сторіччі, — від голоду вмирали ті, хто сів "жито-пшеницю і всяку пашницю", але для кого не вистачило живодайного зернятка, крихти чи рисочки, що втримали б їхні душі на землі...

Голодомор. Геноцид. Винародовлення нації, для якої хліборобство було основою життя, вмістилищем родової пам'яті, традицій та мови, було Великим Колом життя. Не недорід, не згубні сили ураганів, суховіїв чи бездощів'я, а чорна смертельна коса, диявольський задум московсько-комуністичного режиму, вигубила найкращі селянські роди, вимертвила цілі села, розметала по світу людей, що тікали від мору з благодатної землі, навіки вкарбувавши в своє ество страх голодної смерті. Той страх, мов ярмо, душитиме шиї і гнітитиме плечі не одне десятиріччя, заліплюватиме вуста мовчанням, відвертатиме очі од впалих могил на вигонах — могил, позбавлених хрестів, молитви пам'яті...

Всеукраїнське товариство "Просвіта" Тараса Шевченка ще у квітні 1993 року вело науково-практичну конференцію у ківі (голова оргкомітету професор Юшук) "Слобожанщина. Голодомор 1932-1933 років", упорядкувало і видало збірник матеріалів "Найбільший злочин імперії" разом з Асоціацією дослідників голодомору-геноциду (письменник Олександр Міщенко — Олесь Воля).

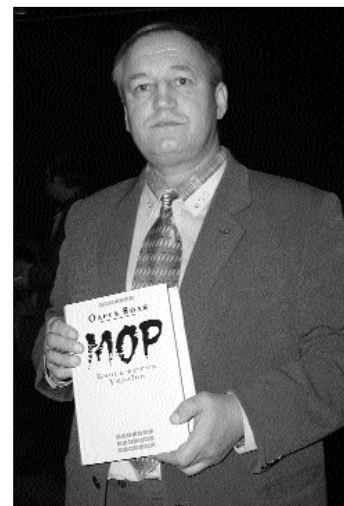
Таким чином просвітяни одними з перших довели, що людомор не випадковість, а заплановані дії режиму, спрямовані проти України, геноцид, що, за визначенням Конвенції ООН, означає повне або часткове винищення національної, етнічної, расової чи релігійної спільноти. Саме такого висновку дійшли й члени Міжнародної комісії для розслідування причин та наслідків голоду в Україні. Науковці Р. Конквест, Д. Мейс (США), М. Царинник (Канада) на повен голос заявляли про це, коли українські історики мовчали.

Та не мовчали наші українські правозахисники — Юрій Бадзьо, Левко Лук'яненко, В'ячеслав Чорновіл. Не мовчав Іван Драч — я пам'ятаю, як після Чорнобильської трагедії, у травні 1986 року, на з'їзді письменників, що відбувався в приміщенні Верховної Ради, не боячись присутнього В. Щербіцького та інших чинодралів, Іван Федорович у пронизливий тиші запитав: "Скільки нас, українців, виморено? Де наші історики, де наш Кондуфор (директор Інституту історії НАНУ)?! Скільки мільйонами українських життів оплачено голодомори?!". Мовчав зал, втікало начальство...

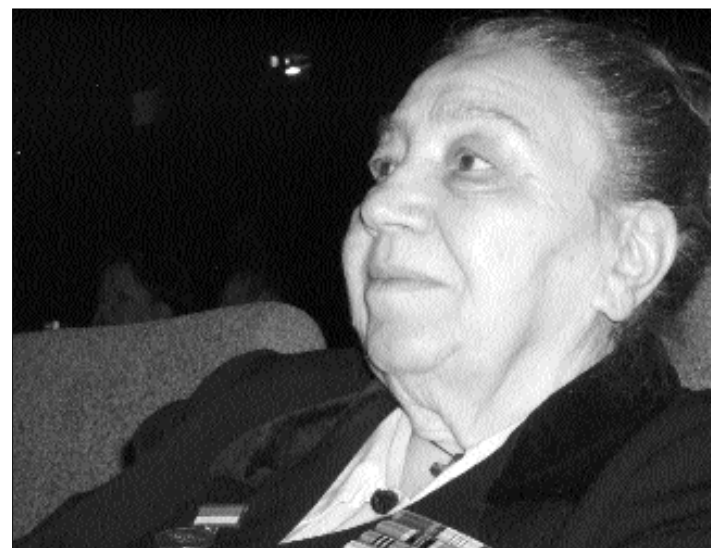
Аж тепер можемо сказати: ця цифра сягає дванадцяти мільйонів. В Україні вмерла ще одна Україна...

30 листопада цього року, звертаючись до присутніх в Українському домі, Іван Драч говорив про загрозу голодомору духовного, який глушить пам'ять і совість.

Володимир Яворівський сказав, що в паризькому Музеї Етalonів міститься етalon чорнозему. Еталон визнано зразок ґрунту з його рідних місць на Вінниччині. Але мало хто з відвідувачів Музею знає, що сімдесят років тому, за десять кілометрів від села, де взято еталонний ґрунт, зафіксовано випадок канібалізму: доведені до голодного безумства істоти, що перестали бути людьми, з'їли дитину...

ХЛІБ СКОРБОТИ

тва істоти, що перестали бути людьми, з'їли дитину...

— Кожний рядок моєї книги "Мор" політо моєю сльозою... — зізнався дослідник і письменник Олесь Воля (Олександр Міщенко). Я збирав свідчення людей, що пережили це випробування, рівного якому світ не знає, і моє серце кричало — ні, не про помсту, — про засторогу! Світ мусить знати, що це був справжній геноцид.

Громадські діячі, вчені Іван Юшук, Олександр Пономарів, Михайло Горинь наголо-сили на необхідності точних наукових історичних досліджень, напрацюванні найповнішого банку даних, які б забезпечили висвітлення соціальної та національної трагедії голодоморів у історії України.

Про необхідність створення інституту дослідження геноциду українського народу у XX сторіччі говорив Голова "Просвіти", народний депутат України, письменник Павло Мовчан. Він, разом з групою депутатів, вис-

тупив ініціатором проведення парламентських слухань з цього питання.

Катерина Мельниченко була маленькою дівчинкою в 1932—33 роках, а нині є свідком; перед очима її — ще й досі — замучені голодом обличчя двох тисяч її земляків: їх закопували штабелями в колективних могилах...

— Їх ховали без сонця, — вночі, по-зодійськи. Церкви були зруйновані, священники — винищені. Нікому було навіть помолитися за душі старих і малих, за тих наших людей, що померли голодною мученицькою смертю. Київський Патріархат прийняв рішення поминати у своїх молитвах усіх українців, загиблих від геноциду. Віднині кожна церква молитиметься за православних, всіх жителів України, що стали жертвами нелюдського злочину, — сказав Його Святість, Патріарх Київський і всієї Руси-України Філарет.

Він закликав присутніх сотворити спільну молитву пам'яті жертв голодомору.

Організатори вечора (режисер — народний артист України Микола Буравський, ведуча — актриса Галина Стефанова) подбали, аби пісня і слово передали біль і пам'ять, якими були перейняті наші душі. Згадали ми й дочасно відбулих у вічність Володимира Маняка та Лідію Коваленко, що видали першу Книгу свідчень про українську трагедію, пом'янули всіх причетних до увічнення імен тих, кому не вистачило хліба житнього, хліба пшеничного, кому ми не додали хліба пам'яті і перебуваємо в боргу перед ними.

Всі присутні на вечорі здійснили поминальну ходу до пам'ятного знаку жертвам голодомору біля Михайлівського собору. Поклали квіти, запалили свічки. Розломали навіть хліб скорботи своєї.

Любов ГОЛОТА
Фото Тамари КАРПІНСЬКОЇ

ДО ЗАВЕРШЕННЯ ПЕРЕДПЛАТИ ЗАЛИШИЛОСЯ 6 ДНІВ!
ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС 30617. ЦІНА НА РІК — 16,8 грн.

ЧИ СТАНЕ НАЦБАНК РОЗМІННОЮ МОНЕТОЮ?

Силоміць організована пропрезидентська парламентська більшість, хоч і не так тріумфально, як планувалось, але виконала першу установку — обрала прем'єром Віктора Януковича. Проте на другому кроці, на превеликий жаль конструкторів цієї гри, вийшла осічка: забракло голосів, щоб усунути з посади голову правління НБУ Володимира Стельмаха — 214 за необхідного мінімуму 226. Не допомогла інтенсивна попередня обробка громадської думки, що нібито зміна керівництва НБУ викликана потребами часу, зокрема бажанням стабілізувати ситуацію через утвердження хисткої більшості у парламенті, і що буцімто сам Стельмах написав заяву про відставку.

Насправді і перше, і друге — грубий піарівський хід. Ніякої реальної потреби міняти голову Нацбанку не було: Стельмах, який очолював центральну установу країни 2000 року, змінивши на цьому посту найуспішнішого банкіра держави Віктора Ющенка, продовжував його курс, проводив професійну кредитно-фінансову політику, вміло утримував стабільність гривні. Він відомий і в Україні, і в світі — як добрий фахівець. Його «благословив» навіть сам гарант, публічно сказавши, що знає Стельмаха з 1992 року «як тяглову конячку» і що «він працюватиме, поки я працюю».

Те, що той же гарант запропонував Стельмаху піти у відставку, уже ні в кого подиву не викликає: Леонід Данилович без жалу здає своїх соратників, як відпрацьований матеріал, тільки-но ті, на його думку, перестають вкладатися в рамки його задумів. Але цього разу безглуздість заміни успішно працюючого керівника Нацбанку була настільки очевидною, що викликала критичні коментарі у

низки депутатів та банкірів — вітчизняних і зарубіжних. Суть висловлювань зводилася до того, що відставка глави НБУ запланована як політичне рішення, продиктоване перерозподілом сил у владних структурах, що це може погіршити надійність банківської системи країни та негативно вплинути на курс гривні і стабільність валютного ринку, що Стельмах — помітна постать на фінансовому обрії і успішно виконує свої обов'язки.

То у чому ж річ? — постає закономірне запитання.

З самого початку було видно, що навколо Нацбанку розпочалися політичні спекуляції. Поштовх до цього подав ще уряд Кінаха, направивши Президентові аналітичну записку з обґрунтуванням «зміцнення» керівництва банку. Можливо, ця ідея була підказана з Банкової, а може, Стельмах дратував урядовців своєю недоступністю: не погодився за допомогою грошової емісії латати бюджетну діру у три з половиною мільярди гривень. Та хоч би як там було, але посаду виставили «на торги» у Верховній Раді: за згоду проголосувати за Януковича-прем'єра певні фракції парламентської більшості зажадали навзаєм крісло шефа Нацбанку для Сергія Тигіпка.

Таким чином, Національний банк України, на сьогодні — один з найефективніших органів державної влади, що має стояти поза політичною метушнюю і проводити незалежну грошово-кредитну політику, став розмінною монетою в боротьбі олігархічних кланів за владу.

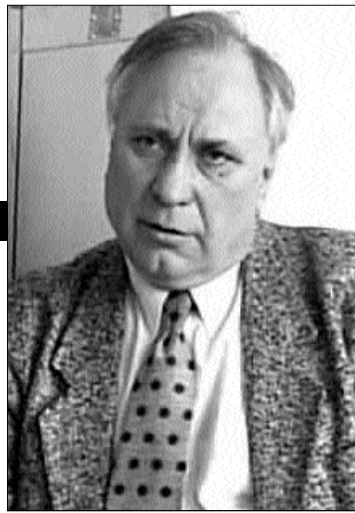
Що кому дає така ротація? Сергій Тигіпка, який упродовж тривалого часу ніяк не міг пробитися на перші ролі в державі, нарешті, здавалося б, упритул наблизився до бажаної мети. Тим більше, як подекуди, він зару-

ПОГЛЯД ВІТАЛІЯ КАРПЕНКА

чився підтримкою Віктора Пінчука, який фактично є членом сім'ї гаранта. Есдеки та їхні однодумці, яким дуже не подобалися зусилля Тигіпка порозумітися з «Нашою Україною» Віктора Ющенка, позбувалися досить активної постаті у депутатському корпусі. А заодно, можна припустити, сподівалися на почуття вдячності майбутнього шефа Нацбанку, що, з огляду на майбутні президентські, а можливо, й дострокові парламентські вибори, далеко не абияк.

Однак банкіри не вбачають сенсу в безпідставній заміні у кріслі голови Нацбанку досвідченого професіонала на амбітного політика, який до того ж мільйонер і має свій банк, отже, не виключені всілякі спокуси, які може дати йому ця посада. Серйозні народні депутати відчують, які критичні наслідки може викликати така заміна у фінансово-кредитній системі країни. Та й світовим фінансовим структурам з огляду на й без того складну соціально-політичну ситуацію в Україні та її великі зовнішні борги також навряд чи можуть подобатися політичні спекуляції навколо центрального банку, що може поглибити нестабільність в українському суспільстві.

Як відомо, під час голосування у Верховній Раді рішення про відставку Володимира Стельмаха повністю не підтримали фракції «Наша Україна», соціалістів, комуністів та тимошенківців. Але тільки власних сил їм забракло б, щоб заблокувати це рішення. Їм допомогли у цьому окремі депутати інших фракцій: семеро з «Демократичних ініціатив», шестеро з НДП (за що Пустовойтенко вибачався перед Тигіпком), четверо з фракції аграрників, семеро позафракційних та один з

групи «Європейський вибір». Цього виявилось досить, щоб відстояти Стельмаха та дати ляпаса ініціаторам і натхненникам цієї, м'яко кажучи, негарної гри.

Що ж далі?

Звичайно ж, виходячи із суспільних інтересів, Президентові та його оточенню логічно і розумно було б відмовитися од цієї затії. Але ж ми знаємо з досвіду, що ці люди виходять передусім із власних, а не суспільних інтересів, які настільки їх засліплюють, що ні про яку логіку і мудрість не може навіть вестися мова. Тому вже оприлюднено, що це питання знову буде винесено на голосування 12 грудня. Неважко здогадатися, що розпочнеться індивідуальна обробка депутатів та викручування рук, аби тільки набрати необхідні 226 голосів.

Сьогодні важко спрогнозувати, як обернеться справа. Цілком можливо, що пропрезидентським силам вдасться здобути перемогу. Але це буде піррова перемога, і в що вона може вилитися?..

Залишається єдине: вірити, що й 12 грудня знайдеться досить депутатів зі здоровим глуздом і належним почуттям відповідальності перед виборцями, щоб не допустити задуманої відомими олігархічними кланами наруги.

Віталій Карпенко

МОВА, ЯКУ ЗАХИЩАЄ ХАРТІЯ

Президент знову пропонує парламенту ратифікувати Європейську хартію регіональних мов. Попри те, що рішенням Конституційного Суду 1999 року цей документ було визнано неконституційним.

Повернення до Єврохартії саме зараз не випадкове. Після кількох невдалих спроб президентської Адміністрації надати російській мові статусу другої державної, протягти для неї той самий статус намагаються в інший спосіб. Опонентів натомість звинувачують у небажанні приєднуватися до цивілізованої Європи, забуваючи про те, що Франція, Німеччина та Іспанія досі не ратифікували хартію і не поспішають цього робити.

Документ покликаний захищати в Україні білоруську, болгарську, гагаузьку, грецьку, єврейську, кримськотатарську, молдовську, румунську, російську, німецьку, польську й словацьку мови. Попри те, що становище лише двох мов з цього переліку — гагаузької і кримськотатарської — можна вважати проблемним. Прихильники ратифікації не зауважили й іншої пастки, яку самі собі готують — молдовська та румунська меншини в Україні давно вважають рідною саме румунську, сприймаючи молдовську як один з атрибутів радянського минулого, покликаний сприяти примусовій асиміляції румунського населення. Нарешті, за ревними намаганнями захистити мови нацменшин якось забувається вельми серйозна ситуація з державною мовою. Її зовсім не вважає для себе обов'язковою легова частка державних діячів і службовців, загальнодержавних і регіональних ЗМІ. Вкотре згадувати про це — набивати оскомину, але віз і нині там.

Тим часом така організація як «Русскій блок» вважає росіян в Україні... титульною нацією, а не нацменшиною. Про це неодноразово заявляв її лідер О. Свистунов. Неважко прогнозувати розвиток подій, якщо «РБ» і йому подібні об'єднання отримають настільки серйозний козир у подарунок, як ратифікована хартія.

Чим завершиться чергова спроба ратифікації, наразі сказати важко. Навряд чи Президенту, як і парламенту, сподобається повторення сценарію трирічної давнини — за хартію проголосували депутати, а потім Конституційний Суд назвав це рішення незаконним.

Але майбутнє голосування покликане знову напружити стосунки в таборі опозиції — соціалісти і КПУ, залишаючись вірними російськомовному електорату, навряд чи погодяться голосувати проти хартії разом з «НУ» та БЮТ. СДПУ(о), трудовики та інша «більшість» вже сьогодні заявляють про своє бажання «інтегруватися в Європу», читай — підписати хартію. Від якої — рукою подати до «второго государственного языка».

Л. П.

ПОСЛУХАЛИ СЛОВО ПРО ЙОГО СВОБОДУ

У Верховній Раді відбулися парламентські слухання про стан свободи слова в Україні. Доповідачі-журналісти пропонували свої методи боротьби з політичною цензурою, їх натомість намагалися переконати, що не такі серйозні їхні проблеми, як про них говорять.

Те, що традиційна щорічна акція цього разу вийшла за рамки статусу «для галочки», було зрозуміло задовго до її проведення. Як і те, що передісторія слухань перетворилася у протистояння медіа-монополістів, якими справедливо можна вважати соціал-демократів об'єднаних, і тих, що відстоюють реальну незалежність мас-медіа. Під останніми маються на увазі щойно створена незалежна профспілка «Вільне слово», страйком журналістів і парламентський комітет з питань свободи слова та інформації. Його голова Микола Томенко («Наша Україна») давно нервує соціал-демократів «со товарищи» по більшості. Згаданий комітет обов'язково буде серед тих, які більшість побажає прибрати до рук 12

Мал. Тетяна Павчак, м. Чернівці

грудня — на цю дату заплановано перерозподіл комітетів.

За тиждень до слухань громадськість дізналася, що їх може бути два. Альтернативні обіцяв віце-спікер О. Зінченко. М. Томенко, тим часом, пообіцяв есдекам судовий процес і проведення слухань за межами будинку під куполом, оскільки саме комітет повинен бути організатором у цій справі. Втім, питання свободи слова, зрозуміло,

— не лише в площині стосунків СДПУ(о) і «Нашої України». У державі ніяк не завершиться період первинного накопичення капіталу, для якого характерна концентрація медіа-ресурсу в руках кількох приватних власників. У гангстерській Америці 20-х років минулого сторіччя теж була така мода — тамтешні «братки» прикуповували собі десяток-другий газет. Потім легалізували капітал, йшли в сенат і става-

ли поважними людьми, про чіє кримінальне минуле відтак ніхто не згадував. Сьогодні в США бути політиком і намагатися впливати на той чи інший ЗМІ — те саме, що підписати собі вирок. У нас ситуація розвивається по-іншому...

Парадоксально, але факт — у державі є досить структур з гучними назвами, які покликані захищати свободу слова, а тим часом самої свободи мало. Інша справа, що ці структури, за дивним збігом, очолюють люди Леоніда Даниловича. Чіє прізвище зі світового списку ворогів преси ніхто не викреслює котрий рік поспіль. А в Адміністрації Президента є головне управління інформаційної політики, очолюване С. Васильєвим, і серед інших питань його компетенції — відстежувати, скільки разів і які видання критикували главу держави. Держкомітетом з телебачення і радіомовлення керує І. Чиж, врешті, всі гуманітарні питання перебувають у компетенції віце-прем'єра Д. Табачника — «дуже хорошого професіонала», як його називає га-

рант. Залишається признати такого ж «хорошого професіонала» головою профільного комітету Верховної Ради.

КОМЕНТАР ЕКСПЕРТА
— У чому Ви бачите головну проблему зі станом свободи слова в Україні? — поцікавилася автор цих рядків у Стівена Мартіна, професора журналістики Колумбійського університету в Нью-Йорку (США):

— Україна — це молода держава, традиції її журналістики тільки починають формуватися. Але і у вас я зустрічав чудових професіоналів. Проблема зі станом свободи слова в Україні пов'язана, крім усього іншого, з її законодавством. Відповідні закони, що регулюють інформаційну сферу, можна вважати добрими, залишається тільки домогтися, щоб вони працювали.

Людмила ПУСТЕЛЬНИК

— **Пані Моно, Ви перша жінка-посол Єгипту в Україні. До Вас Єгипет представляли чоловіки — Омар Ель-Фарук Хасан і Хусейн Камаль-ед-Дін аш-Шалаш. Ваше призначення — це данина моді чи визнання зростаючої ролі жінки в єгипетському суспільстві?**

— Я не люблю, коли роблять поділ між чоловіком і жінкою. По-перше, я пишаюся тим, що я — жінка, і не бачу різниці між роботою чоловіка і роботою жінки. А кінцевий результат залежить не від чоловіка і жінки, а від самої людини — наскільки професійно може працювати.

Зараз близько 50 наших послів акредитовані за кордоном, а в Міністерстві закордонних справ Єгипту працюють приблизно 125 жінок. За своєю природою жінка є більш дипломатичною. Тому вона на своєму рівні може вирішити більшу кількість питань. Принцип роботи полягає в чому? Важливо не те, протягом якого часу виконувалася робота, важливий кінцевий результат. Хто виконував роботу — теж не важливо. Людина поставила перед собою мету, і їй необхідно досягти її. Отут головне — домогтися запланованого чи навіть досягти кращого результату. Тобто справа не в моді, а в професійності.

— **Можете окреслити місце Єгипту у міжнародному співтоваристві?**

— По-перше, я хочу трохи торкнутися закордонної політики Єгипту. Вона має свої пріоритети, поділяється на різні сфери. Зараз наш головний пріоритет — це економіка країни і її взаємозв'язки з усіма країнами світу. В Єгипту налагоджені гарні і стабільні політичні відносини з усіма провідними країнами, і між нами немає розбіжностей.

Геополітичне розташування Єгипту спонукає нашу країну одночасно перебувати в різних сферах інтересів. Це арабська країна. По-друге — це ісламська держава. Нарешті, Єгипет — африканська держава. По-четверте, частина її — на території азіатського континенту.

І тому в кожному регіоні, в якому перебуває Єгипет, він розділяє і його недоліки, і його переваги чи проблеми... У частині арабського світу головна проблема — це ізраїльсько-палестинський конфлікт. У частині африканського континенту — це бідність, те саме в азіатському континенті. І одночасно Єгипет бере участь у процесах, котрі відбуваються у всіх цих різних регіонах. Усе це відбувається не з ініціативи самого Єгипту, а визначено його місцем розташування на політичній мапі світу.

Крім різнобічних зв'язків Єгипту з іншими країнами світу, він відіграє значну роль у всіх арабських та ісламських організаціях. А ще — це політичні ініціативи Єгипту, що стосуються демократії і прав людини.

— **Яким чином регулюються єгипетською владою фактори соціальної стабільності?**

— Почнемо з того, що Єгипет — це країна, котра прогресує. Вона небагата, але й не найменш розвинена, як це визначається у рейтингу ООН щодо деяких країн. Прогрес цей у Єгипті був досягнутий шляхом того, що наш уряд почав приділяти велику увагу соціальній стабільності. А особливо тому прошарку населення, що має дуже обмежені прибутки.

Тому, що стосується будь-якого страхування: пріоритетною є турбота про цей прошарок населення. Це також стосується і реалізації будь-яких проектів, від приватизації до прийняття законів у соціальній сфері. Оскільки інші прошарки суспільства є економічно незалежними, вони можуть самі про себе подбати.

— **У вашій країні є прис-**

лів'я — “Єгипет — це матір світів”. Які, на вашу думку, риси сучасного єгипетського світу?

— Не тому, що я єгиптянка, я вам скажу, що “Єгипет — це матір усіх світів”. Я усе своє життя провела за кордоном. Мій батько був послом, мій чоловік посол і тепер я посол. Якщо ви мене запитаете — в якій країні я б хотіла жити, однозначно відповім — у Єгипті. Сучасний Єгипет — це дуже багато нових об'єктів. Нові аеропорти, нові готелі, нові туристичні комплекси, нові місця відпочинку, нові курорти. Все зроблено на найвищому рівні. Всього цього вдалося досягти упродовж останніх років.

Будь-який турист, який хоче щось там подивитися і його цікавить певна цивілізація, там знайде своє. У Єгипті зосереджено близько 70% усіх світових пам'яток архітектури.

Коли я приїхала в Україну, була просто вражена знаннями українців про Єгипет. Люди, що постійно бувають там, їздять на єгипетські курорти чартерними рейсами, із замилюванням говорять, що “от у вас там з'явився такий новий цікавий об'єкт”, про який я ще й сама не чула. Я була враже-

но велику роль у житті єгипетського суспільства відіграє вільна преса.

— **3 якими країнами Єгипет має пріоритетні відносини і чим це пояснюється?**

— На мою думку, пріоритетними для Єгипту є такі самі країни, як і він сам. Тобто країни, що тільки починають прогресувати. Візьмо, наприклад, Єгипет і Україну, — потенціали в них однакові. Співпрацювати вони можуть у дуже різних сферах. Найголовніше — стати в цьому напрямку на правильний шлях. Навіть стосовно історії є дуже велика подібність між Єгиптом і Україною.

— **Як підкреслив Міністр зовнішньої торгівлі Єгипту Юсеф Бутрос-Галі, сьогодні єгипетська економіка перебуває в стані уповільнення, а не кризи. Якими причинами це пояснюється?**

— Наш міністр сказав так, тому що ви самі знаєте, якою була економіка Єгипту декілька років тому. Тоді це була дійсно криза. А зараз міняється і економіка, і сама економічна політика Єгипту. В торгівлі також відбуваються великі зміни. Країна переходить на міжнародні стандарти. Це обумовлено участю Єгипту у Всесвіт-

фрукти, яких у вас не може бути взимку, а в Єгипті вони цілий рік за дуже низькими цінами. Щоправда, я зараз помічаю, що на ринках в Україні з'явилася велика кількість єгипетських фруктів (переважно цитрусові) і єгипетський рис.

— **Коли ми потрапляємо до вашої країни, то із замилюванням говоримо, що в світі немає нічого подібного до Єгипту. Як зараз розвивається туристична індустрія Єгипту? Чи вплинула на неї палестинська інтифада, що триває з вересня 2000 року?**

— Як я розумію, це питання складається з двох частин. Що стосується першої частини, то інфраструктуру туристичного бізнесу в Єгипті перетрясли з голови до ніг. Її всю витрусили і ніби через решето просіяли. Зараз у нас нові готелі, нові аеропорти, яхт-клуби, такий вид розваг, як підводне плавання, дуже багато всього нового.

Що стосується палестинської інтифади, я не думаю, що вона дуже вплинула. Не можна, звичайно, заперечувати, що якийсь вплив на туристичний бізнес у нашій країні вона зробила, але не так уже сильно, як ми цього побо-

Ті самі права, що і громадяни інших країн. Що потрібно громадянину? Йому потрібні земля, будинок, дах над головою. Це його право. Я думаю, що ці права потрібно захистити.

І чим швидше це питання зможе вирішити, тим буде краще. Тому що фактор часу все-таки спрацьовує. Чим довше це протистояння буде тривати, тим більше неприємного осадку на душі в тієї й іншої сторін буде накопичуватися. А це лише розпалює ворожість між ними. Тому я вважаю, що миру можна досягти тільки шляхом мирних переговорів і через досягнення взаємопорозуміння, а не руйнуючи будинки.

— **Хто хоч раз побував у Єгипті, не забуде його ніколи. Хто побував у Каїрі — збереже назавжди своє захоплення цим одним із найкрасивіших, найзеленіших і найспокійніших міст світу. Одночасно Каїр — це величезний і різнохарактерний мегаполіс. Нині в столиці Єгипту проживає 16 мільйонів чоловік. Чи існує програма генеральної забудови Каїру, яка б враховувала особливості красеня-міста на берегах Нілу?**

— Я розкрию маленьку таємницю — удень в Каїрі понад 16 мільйонів чоловік. У годину пік, уранці, ця цифра сягає 20 мільйонів. Я вважаю, що Каїр — це дуже велике скупчення населення. Уряд зараз розпочав такі заходи, котрі повинні вирішити проблему перенаселення столиці. Він засновує нові міста в околицях Каїру, такі як місто 6 Жовтня, місто ель-Садад, місто 10 Рамадана. 10 Рамадана стало великим індустріальним містом. І в усі ці міста переноситься багато урядових і неурядових, індустріальних, економічних структур.

— **В Україні вже багато років успішно функціонує Міністерство з надзвичайних ситуацій. А чи є подібні структури в Єгипті, і які їхні функції?**

— У Єгипті не існує одного міністерства, якому були б доручені подібні функції. В нас при кожному міністерстві створено певне управління з надзвичайних ситуацій. Кожне управління займається тим, що входить у сферу діяльності цього міністерства. Якщо, припустимо, трапилася якась надзвичайна ситуація, що стосується лише аграрного сектора, то цим займається Міністерство аграрної політики Єгипту. Якщо відбувся якийсь вибух, то задіяно вже кілька міністерств, що мають стосуюнок до цього об'єкту, і цим займаються комісії їхнього управління з надзвичайних ситуацій. В Єгипті функціонують різні управління при міністерствах замість одного Міністерства з надзвичайних ситуацій.

— **А хто координує їхню діяльність?**

— Кабінет міністрів Єгипту.

— **Не так давно в Єгипті побудовано нову Олександрійську бібліотеку. Чи має вона зв'язки з провідними українськими книгосховищами?**

— Олександрійська бібліотека відкривається незабаром. Бібліотека побудована за новітніми нормами. Я там була і бачила ці системи і технології. В Олександрійській бібліотеки є контакти з усіма, підкреслюю, з усіма бібліотеками світу і я впевнена, що в неї є контакти і з Україною, тому що Україна запрошена на церемонію відкриття цієї бібліотеки. Цей напрямок у Єгипті існує вже більш як 10—15 років. Із самого початку це починалося, як відкриття нових маленьких бібліотек у Каїрі. Там була мережа бібліотек, що взаємопов'язані між собою для надання книжок дітям. Це книги суспільного доступу. А дітям — тому що діти є майбутнім нашої країни. Зараз цю акцію очолює дружина нашого Президен-

«ЄГИПЕТ І УКРАЇНА — ДУЖЕ СХОЖІ»

на великою кількістю туристичних ній організації торгівлі і

Інтерв'ю з Надзвичайним і Повноважним Послом Арабської республіки Єгипет в Україні пані Моною Алі Хашабою політолога Віктора Каспрука.

віз, котрі ми видаємо за рік громадянам України. Зараз єгипетський уряд видав закон, що дає можливість українським туристам одержати єгипетську візу не в нас у посольстві, а безпосередньо в єгипетському аеропорту. Тепер багато ваших туристів користуються з цієї можливості і оформляють та оплачують візи в єгипетських аеропортах, де вони, до речі, коштують удвічі дешевше.

Цікаво, що раніше на всіх єгипетських курортах, чи в Шарм-ель-Шейху, чи Хургаді, клерки в готелях завжди запитували українських туристів — ви з Росії? На що українці ображались. “Ні, ви не знаєте, є така держава Україна”. Єгиптяни відповідали, що вперше чують про таку країну. А зараз навпаки — в росіян запитують — ви звідки? З України?

— **Президент Єгипту Хосні Мубарак є визнаним лідером арабського світу. Яку роль у житті вашої країни відіграє конкретна особистість?**

— Хосні Мубарак — президент Арабської республіки Єгипет. Він дуже багато зробив для Єгипту і для всього арабського світу, але першим пріоритетом для нього є його країна.

— **Як у вашій країні налагоджене співробітництво між органами державної влади і громадськими організаціями?**

— Наша генеральна рада (Ель-Шура) складається з депутатів, яких обирає народ. Будь-який громадянин Єгипту має право прийти до цієї ради і сказати все, що він хоче довести до відома уряду. Будь-яке громадське питання може вирішуватися таким шляхом. Тому співпраця між самою громадськістю і державними установами організовується за допомогою прямих контактів між двома цими сторонами. Та-

багатьох регіональних організаціях подібного профілю.

— **Сучасний Єгипет може експортувати до 400 найменувань експортних ресурсів. Починаючи від електроніки, сталі, машин і до текстилю й одягу. А ще — це продукція сільськогосподарського сектора: фрукти, овочі, лікувальні трави, квіти, рис, фініки... Як ви можете визначити потенціал єгипетського експорту? І чи не здається вам дивним, що лише 1 відсоток цього експорту припадає на Україну?**

— Товарообіг між Україною і Єгиптом іде на користь Україні. Єгипет ще не знає всіх особливостей українського ринку, проте Україна експортує в Єгипет більшість своїх експортних ресурсів. Український експорт у Єгипет за рік складає близько 200 мільйонів доларів. А Україна одержує від Єгипту товарів тільки приблизно на 21 мільйон доларів. Тобто різниця дуже істотна — у 10 разів. Над питанням торгового дисбалансу і буде працювати комісія, що приїжджає з Єгипту, і делегація, що приїде в Єгипет з України для знайомства і вивчення єгипетського ринку. Після експертних оцінок фахівців можна буде визначити шлях, яким чином здійснювати цю торгівлю більш раціонально, пропорційно, з огляду на можливості і потреби обох сторін.

Як ви правильно зауважили, в Україні дуже великі потреби в єгипетській продукції. Що ж стосується сільгосппродукції, то тут справді відкриваються великі перспективи. Адже Єгипет може експортувати в Україну овочі і

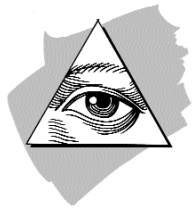

ювались. Як я вже говорила, Єгипет і впливає, і сам перебуває під впливом цього регіону. Тому побоювання, що ескалация насильства може перекинутися і в інші області регіону, звичайно, є в усіх. Але в Єгипті набагато стабільніше, ніж в Ізраїлі і Палестині, де люди просто бояться вийти з дому. В Єгипті ж вплив інтифади відчутний, але не можна сказати, що він є дуже великим.

— **Яким бачиться з Єгипту вихід сторін, що конфліктують уже довгі десятиліття, з цієї затяжної кризи?**

— Насамперед Єгипет хоче припинити це насильство. Всі говорять про палестинський опір, але опір повинен бути, тому що палестинці піддаються насильству. Тому насильство повинне бути припинене. По-друге, Єгипет вірить у те, що ці дві держави, зрештою, будуть існувати як дві держави, а не як держава й автономія. Дві держави, між якими буде дуже стабільний і безпечний кордон. Дві держави, в яких люди живуть без побоювання, що інша сторона може щось улаштувати.

Я вважаю, що палестинський народ має ті самі права, що і будь-який інший народ на землі.

Продовження. Початок у ч. 39 (2001 р.), ч. 2, 7—9, 11, 13—18, 20, 21, 23, 25—27, 29, 30, 35, 36, 39, 44—47 (2002 р.)

Людський поступ неодмінно пов'язують з цивілізаційними здобутками — якщо витрактувати цивілізацію як процес технічного оснащення людини. І саме тому виникає логічне запитання: а чому винаходи грека Ктенособія з Олександрії, що належать до II сторіччя до нашої ери, такі, як трибок, водяний годинник, пожежний гідравлічний насос, водяний орган, пневматична рушниця, катапульта або винахід домкрата греком Данісом із Колафона, чи розроблені Героном Механіком в тій же Олександрії принципи приладобудування, автомати для подачі води, механізм для автоматичного відкривання дверей у храмах під час жертвоприношення чи винайдена ним же перша парова машина (еоліпіл), яка була продемонстрована в Олександрії на майдані, чи гвинтовий прес, чи відкритий ним оптичний принцип кривих дзеркал не знайшли широкого впровадження в світі? Світ, може, ще не готовий був до сприйняття цих технічних здобутків. Так само не стали загальними знання, що були викладені олександрійським вченим Гіппархом у зоряному каталозі, в якому були описані 850 нерухомих зірок і запроваджено таке поняття, як зоряна величина, або не стали загальновідомими знання про обрховану ним з неймовірною (достеменною) точністю відстань від Землі до Місяця, чи кут нахилу екватора до екліптики та розроблені ним поняття географічної широти та довготи, так само як і розроблені ним методи визначення взаємного розташування точок на земній поверхні...

Така технічна поінформованість і оснащеність, природно, зумовлювали спорядження експедицій для навколоземних плавань, які б мали здійснитися ще задовго до нової ери, а також якісну зміну самого життя. Чому не відбулося на той час механічної революції? Можливо, був високим духовний градус суспільних організмів Греції та Риму? Аніскільки... Людина, особливо "чужа" в імперських термінах, була зведена до статусу тварини... Хоча процвітали і драматургія, і поезія, і скульптура, і архітектура. Плавт пише двадцять комедій, Квінт-Енній створює національний римський епос "Анналі", створюються скульптурні групи "Ніл", "Запрошення до танцю", Нікандр Колофонський пише поеми "Георгіки", "Метаморфози", на острові Делос поблизу Дельфи будуються храми богині Ізиди. У Палестині формуються два релігійно-політичних рухи садукеев та фарисеев, створюються старозавітні біблійні тексти: "Книга премудрості Соломона", "Книга премудрості Ісуса, Сина Сірахова", Перша і Друга Книги Маккавеїв, книга пророка Іоні, тексти Псалтир та "Книга Товт"... В Індії завершується епос "Рамаяна", виникає "Йога-сутра" Патанджеалі, в Китаї історик і вчений Сима Цянь завершує цикл робіт "Історичні записи", в Центральній Америці виникає культура Наска та давнє ієрогліфічне письмо сапотеків...

Проте бої глadiatorів тривають, повсталих рабів в Етрурії розпинають на хрестах, полонених македонців страчують... Жорстокість не має меж... Людські жертвоприношення тривають. Війни не вщухають. Завойовники грабують, ґвалтують, винародолюють упокорених... Мітрідат VI Євпатор, придушивши повстання скіфів на чолі з Савмаком, чинить жорстоку розправу над перемо-

женими, четвертуючи полонених... Культурні здобутки не врівноважують людину, цивілізаційні здобутки не сприяють її довершеності. Наш пра-пра-пращур Таргітай, батьками якого, як стверджує Геродот, був сам Зевс та донька річки Бористена, народжує трьох синів Лапоксайса, Апоксайса і Колаксайса, за часів царювання яких з неба впали золотий плуг, золоте ярмо, золота сокира та золота чаша. Для мене в цій історії важать не переозвучені на грецький лад імена наших пращурів, а те, що батьком першоскіфа був сам бог Зевс, який пошлюбувався з донькою нашого Славути. А друге — це те, що найвизначальніші для землеробської цивілізації предмети впали з неба золотими, тобто саме ці предмети набули культового характеру. І не менш значущим є повідомлення про те, що сам Геракл перебував на нашій землі, де його захопила зненацька негода і холод... І він змушений був, пошукуючи втрачених коней, залишитися на тривалий час в країні, що на той час називалася Гілеєю, де він народив від напівдів-напівзмії трьох синів, найменшому з яких було

уже приручені і обернені на волів, щоб обробляти землю, впрягаючи їх у плуга, а золота чаша вказувала на дні веселощів та достатків. Золота чаша — атрибут царів, ознака причетності до неба, до богів... Навіть не Зевса, а Неба, тобто Космосу... Чотири предмети, чотири метакоди не лише нашої вітчизняної історії, але й світової... Лише викривлене ставлення до проблеми часу, особливо минулого, коли абсолютизувалося майбутнє, що спричинилися до своєрідної релігії прогресу, не дало та й подосі не дає можливості прочитати першозмісти цих метакодів. Адже всі згадані мною відкриття як і "дарунки з неба" розглядалися істориками як етапи, що не мали сенсу, а лише покликані були готувати майбутнє, були "засобами та знаряддями майбутнього..." (вислів М. Бердяєва). "Ніяка майбутня досконалість не може спокутувати всіх мук попередніх поколінь". І, зіставляючи міфологічно минуле з історично-достеменним чи віртуальним сьогоденням, ми можемо стверджувати, що духовна величина людини постійно змінювана, проте піки ду-

тури, інстинкт уяви — складові поетичного мислення. Саме тому ці чотири предмети опоетизовані в українській народній творчості.

Наукове відкриття XX сторіччя свідчить про те, що не лише наша планета обмінюється з Космосом інфрачервоним випромінюванням, а також кожна людина, до того ж на єдиній для всіх частоті. І це, без сумніву, вказує на те, що існувало й існує подосі єдине інформаційне поле. А з Космосу хвилями надходить до людини метайнформація у вигляді ідей, снів, видінь... І як стверджують астрологи, на тілі людському існують точки акупунктури, які відповідають карті зоряного неба. За кожною точкою — відповідна закріплена зірка. І це взаємне пульсування триває протягом усього життя, і навіть після смерті ці точки зберігають свою активність протягом кількох діб... Тому не випадково Чижевський називав людську плоть зоряною речовиною... Отже, Геродот підтвердив у звичайній міфологемі, що ці небесні дари є не чим іншим, як астральним зв'язком наших пращурів з Космосом...

Доктор технічних наук О. О. Си-

Павло МОВЧАН ВИТОКИ

Фото О. Кутлахметова

дане ім'я Скіф. Від цього Скіфа, що успадкував від батька, тобто від Геракла, "лука і пояса, на кінці якого висіла золота чаша, пішли всі скіфські царі..."

Отже, ця версія походження скіфів вказує на передвічні зв'язки наших пращурів з елліністичним світом. Відбулося, так би мовити, подвійне історичне шлюбвання з грецькими богами: Зевсом і Гераклом... І в цих міфологічних оповідках мою увагу привертають ті чотири предмети, які зберегли свій культовий характер ще до XX сторіччя включно, коли на Різдво до хати заносився плуг, а ярмо накладалося на шиї пошлюбованої пари напередодні першої шлюбної ночі...

Чотири речі не втратили своєї первісної магічної сили впродовж віків... Плуг, ярмо, сокира і чаша... Я пригадую невеликий епізод із власного життя, пов'язаний з сокирою... Коли народився менший брат і треба було нести його до Хреста хрещеним батькам, то його спершу сповитого кляли на лаву на розстелений кожух, а в узголів'ї його кляли сокиру, щоб теслею став, як батько.

Сокира буде оселою, сокира буде-майструє, обороняє... Плугом обробляють землю. Ярмо вказує на те, що бички були

ховного злету людства пов'язані з Різдвом Христовим і земними діями його апостолів...

У створенні чотирьох культових предметів наших предків брав участь Космос, аби перетворити людську подобу в Людину. В Космосі діє антропний принцип. Фізичний світ наших пращурів співвідноситься з космічним. Академік В. П. Казначеев ще в середині 80-х років минулого сторіччя зазначав, що живі організми випромінюють невидиме інфрачервоне та ультрафіолетове світло та потоки нейтрини. І ці потоки нейтрини взаємодіють з планетарною живою речовиною, подібно до частинки світла фотону, що в мікродолі часу пронизують всесвіт...

Плуг, ярмо, сокира і чаша — з неба... Це як чотири одкровення, як чотири переображальні знаряддя і людини, і світу, що Геродотом викладені у вигляді міфу... Ця космічна інверсія супроводжувала і пращурів наших, супроводжує і нас подосі... Інстинкт культури, який зафіксований задовго до Різдва Христового, є справді не лише земним явищем, але й небесним... Так, ще в прадавній, праісторичні часи незримі інформаційні згустки були прийняті нашими пращурами і втілені в ці переображальні засоби... Інстинкт куль-

лин у своїх дослідженнях стверджує, що інформація — така ж фундаментальна сутність буття, як просторо-час і енергія... Всі живі істоти з моменту їх зародження до кінця свого земного існування перебувають в інформаційному полі. Яке безупинно, безперервно діє на них. "Життя на Землі було б неможливим, якби живі істоти не сприймали інформації, що надходить з надовколишнього середовища, і не змогли б переробляти її і обмінювати з іншими живими істотами..."

Академік М. О. Марков ще в 1982 р. на Президії Академії наук СРСР поінформовував про те, що інформаційне поле Всесвіту розширене і структурно нагадує "матрьошку", де кожен наступний шар пов'язаний ієрархічно з більш вищими шарами, включно з самим Абсолютом, тобто Богом, і є, окрім банку інформації, ще й регулятором у долях людей і людства...

Заломлюючи праісторію нашу через наукові досягнення XX сторіччя, через наукові відкриття, ми можемо сприймати наші історичні і духовні витоки в іншому світлі... Плуг, ярмо і сокира — три знаряддя, які перетворили земний світ... Беручи до рук кам'яну сокиру, розкопану, як я оповідав, в урочищі Червивка, я думаю про ті тися-

чі рук, через які перейшла вона, виконуючи різноманітні, відповідні до ситуації функції. І мої пращури бачаться мною не як дикуни в звірячих шкурах... Все той же Геродот про них казав, що вони "сіють і харчуються хлібом, цибулею, часником, чечевичею та просом... Вони сіють зерно не лише для власного прожиття, але й на продаж".

А бачаться справжніми інтелектуалами, які вирубували ліси, орали перелоги, вирощували збіжжя, будували житло, ліпили горщики, творили епоси та пісні, лагодили тулумбаси зі шкур забитих звірів, різьбили сопілки та пищики-донцівки, натягували сирові жили для щипкових інструментів, аби, вдаючись до речитативів, возвеличувати людину... Вони чули себе, чули простір, дослухалися до вічності... Вони творили молитву, що була і залишається зосередженням для душі, для її сполучення з Вищою силою, голосом самої душі, що звертається до Бога.

"Сама природа потурбувалася про те, — пише академік А. Е. Акімов, — щоб ми мали фізичну можливість прямого зв'язку з Абсолютом через молитву. Таким чином кожна людина могла і може безпосередньо звертатися до Бога, якщо це необхідно Богові. Адже, згідно із законом торсіонних полів, торсіонна природа свідомості дозволяє людині спілкуватися і з Богом, і з пророками, і з душами покійних, навіть з іншими світами й цивілізаціями". Ось чому померлих скіфських царів провозили 40 днів по всіх землях для прощання з небіжчиком. Ось чому його на тому світі супроводжували, за свідченнями Геродота, 50 юнаків і 50 коней, похованих разом з царем у високих курганах... А також виночерпія, кухаря, конюха, тілоохоронця, гірця, наложницю. Потойбіччя сприймалося як продовження цього світу, де лише діють душі померлих з тими самими земними атрибутами, які ми вже згадували, розглядаючи розкопки кургану Солоха...

А ще зазначає Геродот, у скіфів багато вішунів. Ворожать вони за допомогою вербової лози... "Принносять великі в'язанки лози і кладуть на землю. За тим розв'язують пучки і розкладають кожну лозину окремо рядком і вимовляють передвіщення... Цей спосіб ворожіння успадкований ними від предків..."

Історія поховання скіфського царя вражає своєю жорстокістю і, як не дивно, бездуховністю чи аморальністю, коли силоміць відбиралося життя в кількох десятків людей. Вважаючи себе за посланців Бога, вони, царі, порушували всі приписи і всі заповіді, моделюючи потойбіччя на свій розмисел. Проте я навів уривки з праці Геродота, присвяченої нашій минувшині не задля того, щоб затаврувати їх за обрядову поховальну жорстокість, а лише з однією метою: показати взаємозв'язок земного світу з небесним... Сполуки душ суцільні з душами померлих. Це ми тепер знаємо достоту, що світ не лише матерія, як нас запевняли протягом 70 років, але і величний Храм, де кожна істота, і передовсім людина, є Божим промінцем, недоторканою святинею. І людству необхідно було пройти історичним шляхом усвідомлення себе як частки Всесвіту, частки абсолюту, в якій, як у голограмі, відбивається і Всесвіт, і Бог... Цей шлях від обожнюваного нашими пращурами плуга до Ісуса Христа є довгим, послідовним і закономірним. І кожен відступ од Бога супроводжувався великими випробуваннями і втратами.

Б'ЄМО НА СПОЛОХ!

Олег Соскін, директор Інституту трансформації суспільства:

Український ринок нафтопродуктів усе більше стає російським ринком в Україні. Цей ринок формується дикунськими методами всупереч інтересам українського народу. Вже майже всі нафтопереробні заводи (НПЗ) України належать російському капіталові, російським громадянам. Багатотраждальний український нафтогін Одеса — Броди, збудований у тяжких муках, не використовується, а тим часом навколо нього вже почалися спекулятивні розмови про можливість його приватизації за участю російських компаній.

За підтримки нинішнього керівництва України Росія утвердилася в нашій країні не тільки як монополічний постачальник, а й як монополічний продавець на ринку роздрібної торгівлі нафтопродуктами.

Чи можемо спати спокійно, коли в Україні монополічно господарюють російські "Лукойл" та "ТНК"? Чи зможемо залишитися незалежними і вільно жити в таких умовах?

Не хотілося б, щоб громадяни України погодилися лише з тим, що ці запитання риторичні, і заспокоїлися російським прислів'ям: "Против лома нет приёма". Це питання не лексички, а національної гідності. Врешті, це питання національної безпеки, а ще точніше — небезпеки національного масштабу!

Олександр Шпак, президент ліги нафтопромисловців України, член УСПП:

Минулого 2001 року, вперше виробництво і експорт нафтопродуктів в Україні вийшли на рівень споживання. Здавалося б, це треба розцінювати як успіх. Проте нас продовжує хвилювати те, що непрозорі умови господарювання створюють широкі можливості для зловживань. До того ж, одна з найприбутковіших галузей — нафтоенергетична — продовжує бути споживачем бюджетних коштів. Проблеми цієї галузі не лише не розв'язуються, а й створюються нові. Фактично російській компанії встановлюють ціни на українському ринку нафтопродуктів. Підраховано, що підвищення ціни на паливе лише на 1% приносить російським компаніям щорічно 180 млн. грн. додаткового прибутку. Світова ціна на бензин і дизпаливо тримається практично на одному рівні, тимчасом, як в Україні цей параметр коливається протягом року з амплітудою до 30%.

Водночас, за нинішньої політики регулювання, держава недоотримує від цієї галузі до 2 млрд. грн. щорічно.

Вважаємо за необхідне терміново провести реприватизацію окремих НПЗ, бо інакше Росія посилюватиме тиск на Україну. Треба терміново створити національну нафтову компанію і національний резерв нафтопродуктів, якого зараз немає. Коливання цін і монополічне становлення російських компаній на українському ринку незворотно веде до катастрофи. А тим часом українські НПЗ мають великі резерви, які не використовуються.

Михайло Гончар, радник голови правління БАТ "Укртранснафта":

По досвід для розв'язання українських проблем не треба далеко ходити. У Польщі, незважаючи на політичні чинники, національно-патріотичні інтереси взяли гору: російському "Лукойлу" відмовлено, натомість створено національну нафтопортну і нафтопереробну компанію. У Польщі добре розуміють, що означає допустити росіян "до столу".

В Україні російській компанії після приватизації українських НПЗ мали здійснити їх модернізацію, а далі — диверсифікацію постачання нафтопродуктів. Нічого цього не зроблено. Зрештою, це їх стиль. У Румунії НПЗ, раніше викуплені "Лукойлом", нині вже закриваються всупереч умовам приватизації.

За інформацією, яку поширено на останній конференції з енергозабезпечення в Барселоні, енергетична залежність у країнах ЄС по всіх видах ресурсів уже становить у середньому до 55% і невдовзі сягне 80%.

Україна вже нині на 75% залежна від зарубіжних поставок, причому, єдиного монополічного постачальника — Росії.

Натомість країни ЄС, піклуючись про свою незалежність, прийняли рішення про зменшення частки поставок енергоносіїв від одного постачальника з 30% до 20%. Більше того, як

було заявлено у Барселоні, "Єврокомісія не має наміру змінювати енергетичну залежність від ОПЕК на залежність від Росії". Водночас у країнах ЄС стали жорсткішими екологічні вимоги; буде знижено норми допустимих викидів автотранспорту, а отже, стимулюється модернізація НПЗ з метою виготовлення якісніших нафтопродуктів.

У Барселоні і Брюсселі нині часто повторюють цікавий для нас вираз: "Нафтогін Одеса—Броди вже існує де-факто, тоді як інші — лише на папері". Тобто — вони на нас сподіваються. Проте ми з вами знаємо, що нафтогін існуватиме де-факто лише тоді, коли труба не просто лежатиме в землі, а коли по цій трубі транспортуватиметься нафта.

В'ячеслав Дутчак, незалежний експерт:

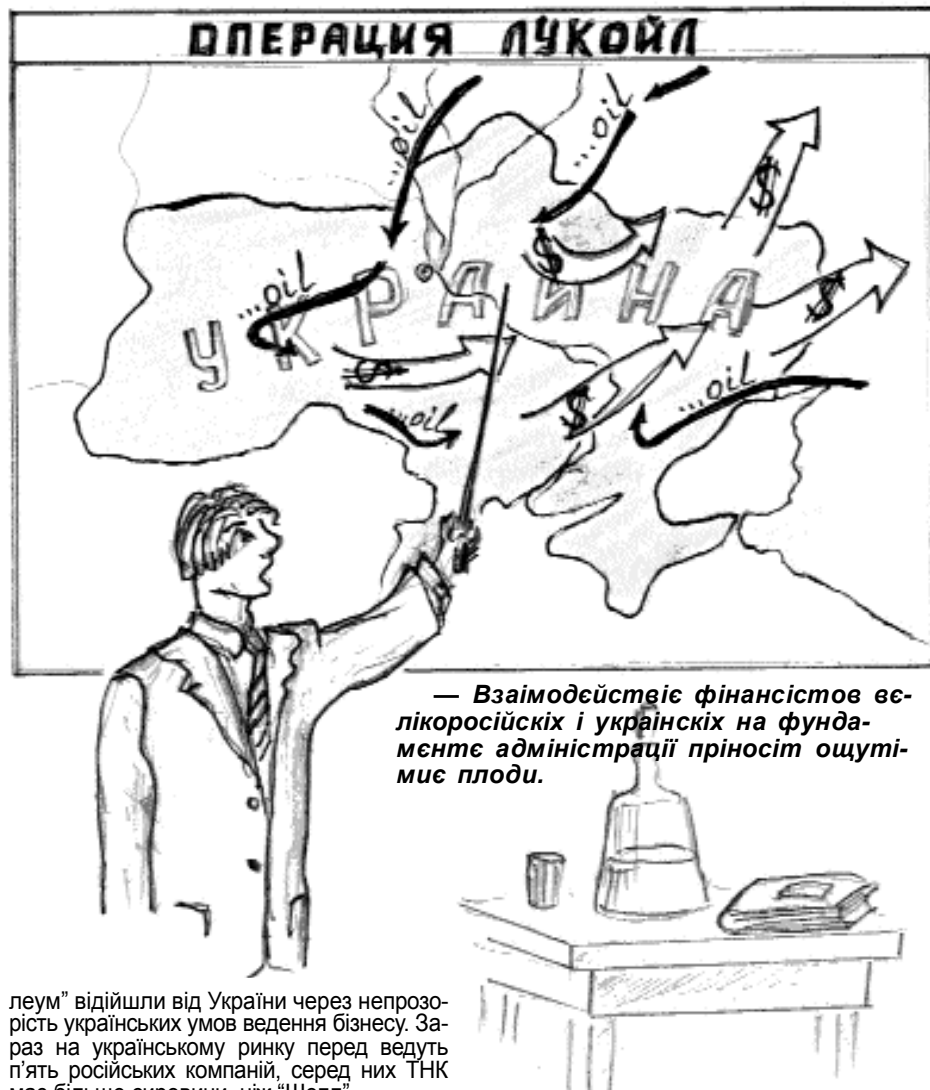
Світові компанії "Шелл" і "Брітіш Петро-

ко 1000 бензозаправок, а "Лукойл" — понад 200. Природно, що ці компанії почали тиснути на ринок, виключаючи будь-яку альтернативу і суттєво зменшуючи рівень нашої національної безпеки.

Термінал "Південний" і нафтогін Одеса—Броди — це останній шанс України, оскільки ця система є конкурентною для Росії. Можемо розраховувати на нафту Перської затоки, зокрема іракську, якіснішу і дешевшу від російської. Термінал Джейхан (Туреччина) потужністю 120 млн. тонн — недовантажений. Отже, вектор Туреччина—Україна—Польща—Балтія є перспективним, але чи в цьому випадку нарешті переможуть патріотичні міркування у прийнятті економічних рішень? Сумніви щодо патріотичності нинішньої влади залишаються.

НАФТОЕНЕРГЕТИЧН

Уже сама тема інтерактивного семінару, організованого Інститутом трансформації суспільства у столичному Будинку вчених, звучала досить насторожуюче: "Сучасна модель формування нафтового ринку в Україні: тенденції і ЗАГРОЗИ". Досить представницькою була й аудиторія: народні депутати України, відомі експерти, представники міністерств і відомств, фахівці з питань приватизації і бізнесу, співробітники наукових установ і спеціалізованих організацій, представники посольств зарубіжних країн, журналісти.

леум" відійшли від України через непрозорість українських умов ведення бізнесу. Зараз на українському ринку перед ведуть п'ять російських компаній, серед них ТНК має більше сировини, ніж "Шелл".

А згадайте, як усе починалося: спочатку були створені СП (українсько-російські), а потім відбулося поглинання цих підприємств Росією. Російська "Альфа-груп" скуповує акції в багатьох країнах, зокрема й в Україні. Відповідно до посилення ролі російських компаній росте й ціна на паливо. Нині вже маємо приклади не тільки економічного, а й політичного аспекти тиску. Так, наприклад, законопроект про постачання в Україну дизпалива в період з липня по грудень з Білорусі, дешевого на 30% від того, що постачається російськими компаніями, був благополучно "зарублений" цими самими компаніями. Лисичанський НПЗ було продано "Томський НК" за 50 млн. грн., тим часом, як його реальна вартість — 300 млн. грн. Нині ТНК уже має в Україні близь-

НАША ДОВІДКА

Україна щорічно споживає до 17 млн. тонн нафти; з них 4 млн. тонн нафти добуває. Власні запаси нафти в Україні (без врахування покладів шельфу Чорного моря) оцінюються у 500—700 млн. тонн. Водночас здійснюється державна політика стримування геологорозвідувальних робіт шляхом обмеженого фінан-

реробляє, четверта — продає, інша — стягує податки, ліцензує приватні компанії тощо.

У законі немає статей, які регламентують процес регулювання ринку. Держава виконує наглядову функцію, тобто слідкує за прозорістю умов, подій і порядністю суб'єктів господарювання на ринку. Поступово законодавство Туреччини вдосконалюється під стандарти ЄС.

Під час приватизації дві середні нафтові компанії продано по 1,2—1,5 млрд. доларів США кожна. Держава запобігає недобросовісній конкуренції. Для прозорості ринкових стосунків впроваджено формулу автоматичного ціноутворення з прив'язкою до рівня середземноморських цін на нафтопродукти. Нині Туреччина транспортує нафтоногом 71 млн. тонн щороку. Від 2005 року через Туреччину почне діяти нафтогін Баку—Тбілісі—Джейхан потужністю 50 млн. тонн на рік. Його вартість — 2,7 млрд. доларів США. Тоді сума транзитних надходжень до бюджету збільшиться від 250 до 400 млн. доларів США на рік.

Нафтотранзитна країна Туреччина сприятиме диверсифікації постачання для багатьох країн, включно з Україною.

Олександр Галкін, незалежний експерт:

Ми розробили нашу вітчизняну програму модернізації Лисичанського НПЗ, але вона була відкинута. Зараз НПЗ, проданий росіянам, фактично руйнується. Рішення по конкурсу, яке було прийнято Фондом держмайна з рядом порушень Закону, ще досі не розглянуто жодним судом. НПЗ має потужність 25 млн. тонн на рік, давав до приватизації 4 млн. тонн, а нині — 0,5 млн. тонн.

Причому, як повідомив голова ДПА, Лисичанський НПЗ нині входить у десятку найбільших боржників в Україні. Якщо до приватизації НПЗ мав 40 млн. грн. боргу, то нині, після приватизації російською компанією, — 180 млн. грн. (в тому числі 120 млн. грн. ПДВ).

Про корумповану причетність українських чиновників до махінацій з приватизацією ЛНПЗ на користь російської компанії свідчить такий обурливий факт: додатковим протоколом до вже укладеної і оформленої угоди про приватизацію Лисичанського НПЗ було обумовлено, що російська "ТНК", замість погашення боргів ЛНПЗ перед "Дойчеландбанком", перекладає ці борги на ціну продукції ЛНПЗ, щоб борги, прийняті на себе російською компанією, погасили українські споживачі і, таким чином, поклали в кишеню "ТНК" 40 млн. грн. Отакі "інвестори".

Пауль Леттенс, Надзвичайний і Повноважний Посол Естонії в Україні:

На кожного інвестора в Естонії накладаються конкретні обмеження, наприклад: упродовж 5 років він не має права перепродувати приватизований об'єкт, повинен обов'язково виконати затверджений графік інвестування певної суми, вирішити визначені йому соціальні завдання. Якщо цього не зробить у визначений термін, втрачає свою власність.

Ми не приватизували електроенергетичну систему саме через те, що інвестор не взявся утримувати тарифи на електроенергію на стабільному рівні впродовж 5—6 років.

Олександр Шпак: На жаль, нині в Україні державні підприємства стали предметом політичної торгівлі. Існуюча схема приватизації не має нічого спільного із задоволенням національних інтересів та інтересів громадян. Вона фактично планує спочатку довести підприємства до банкрутства, а потім віддати за безцінь якомусь державному чиновнику, його родичу чи тому, хто більше "віддасть".

Олег Соскін: Узагальнюючи висловлені тут точки зору, можна стверджувати, що збереження нинішнього стану речей у нафтоенергетичній галузі України призведе у найближчі два роки до остаточної підпорядкованості української економіки інтересам російських компаній.

Єдиною можливістю запобігти цій небезпеці є створення національної нафтової компанії, головним виробничим об'єктом якої на початковому етапі має стати нафтотермінал "Південний" з нафтоногом Одеса—Броди з продовженням на

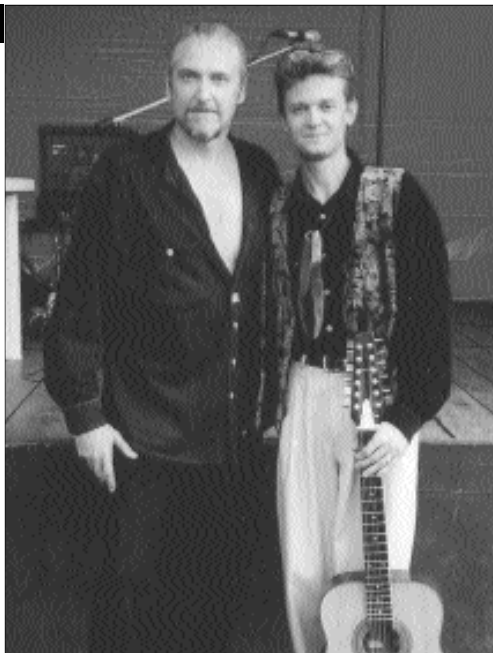
Запитання журналіста: Як розцінюєте роботу і перспективи розвитку "Брітіш Петролеум" в Україні? Чи можлива, як стверджує, реприватизація НПЗ?

Олександр Шпак: В Україні наразі немає умов для прозорості діяльності, а тому солідні зарубіжні компанії тікають з нашого ринку. Реприватизація можлива не тільки тому, що приватизацію НПЗ здійснено з величезними порушеннями, а й тому, що у більшості випадків російські інвестори не виконують своїх інвестиційних зобов'язань. Приклад — Одеський НПЗ.

На жаль, економічні рішення в Україні рішуче визначаються політичними факторами та інтересами

ЗНАЙОМСТВО ЗБЛИЗЬКА

Як тільки зустрічаєшся з цією трійцею, відразу пригадуються слова, якими починається велика частина народних казок: жив-був цар, і були в нього три сини. Двоє старших — розумні, а молодший — Іван-дурник... Щодо цієї асоціації, я не оригінальна — звичайно, саме ця фраза звучить перед виступом трьох цілком реальних, не казкових братів: Микити, Сергія та Руслана Джигурдів. До речі, з приводу невтішного відгуку про молодшенького царського сина, Руслан, наймолодший з "братерства", не ображається — адже Іванові зрештою залишаються всі скарги, красуня-царівна, та ще й півцарства на додачу... З двома представниками талановитої родини — Русланом і Сергієм — ми мали можливість зустрі-

РАЗ ДЖИГУРДА,
ДВА ДЖИГУРДА...

— Останнім часом дуже модним стало захоплення яким-небудь релігійним вченням, особливо східним...

С.: Релігія? Я віруюча людина, що не належить ні до однієї з релігій, не йде якимось визначеним шляхом, не належить до жодного культу. У свій час досить довго був мистиком — тобто, знаючи, що Бог все-таки існує, спілкувався з тонкими матеріями, з вищими силами. Зараз я прийшов до поняття окултизму. Я розумію, що я і світ — це єдине ціле, розділити мене і Бога, мене й інших людей, мене і землю неможливо. Якійсь час я ніяк не міг зрозуміти, чому у всіх духовних практиках говориться про те, що ти притягаєш любов, якщо випромінюєш любов, притягаєш страх, якщо на твоєму обличчі явно написаний страх. Виявляється, все дуже просто і пояснюється на рівні фізики. Існують так звані торсіонні поля — поля крутіння, найтонші інформаційні поля, де притягуються однією заряди. Взагалі існує безліч усіляких цікавих речей, про які я довідався, читаючи Уолша. Точніше, не довідався, а наслідився усвідомити: багато з думок, висловлених ним, — це мої думки, що мені здавалися повною ересью. Наприклад, така думка: життя — по суті своїй, безглузде, а зміст полягає саме в тім, щоб надати йому цього самого змісту. І який уже зміст ти йому даси, таким воно для тебе й обернеться. Найцікавіше, що подібні думки з'явилися в Україні ще позаминулого століття — варто, скажімо, тільки заглибитися в читання "Страшного суду" Івана Франка.

— Чи існують у вас якісь свої прикмети, повір'я, якщо пісню переслідують зла доля?

С.: Це ви про "Запорожців"? З нею пов'язана й інша цікава річ: свого часу поїхали ми з Микитой

у турне. І я мав "щастя" захрипнути. Всі пісні співаю, точніше, вимовляю, таким хрипким-хрипким шепотом. Була це Архангельська губернія, де 40-50% населення складають українці. І от виходжу я на сцену, розповідаю історію про те, як колись на Південному Сахаліні чоловік позаду гукнув: "Здорові були, козаки!" Виявилось — українець. І на запитання, а як сюди потрапив, відповідає: "Від Карпат до Сахаліну всього рідна Україна!" Ну от, я розповідаю цю історію і кажу, що пісня присвячується всім землякам. Прохрипів назву "Запорожці", і отут на перших же словах пісні голос як прорвався... Чесно кажучи, я читаю не прикмети — я читаю знаки. У даному конкретному випадку я вважаю — дуже добре, що апаратура відключилася саме на цій пісні. У результаті публіка поставилася до мене ще краще, ніж була настроєна.

— Стосовно знаків: чи передвіщало що-небудь багато років тому, що Руслан і Сергій Джигурди будуть відомими артистами?

Р.: Навряд чи щось указувало на такий сумний результат... Шкодує, звичайно, що не знаю нотної грамоти, але син у музикалці вчиться, тому дещо все ж таки вивчив.

С.: З цього приводу розповідаю реальну історію: був такий гарний оперний співак. І от він, виходить, арію там якусь репетирує, а концертмейстер і каже: "Стоп! Так, ідіть сюди, дивіться: восьмушка і знову восьмушка, а ви отут восьмушку з крапкою співаєте, а потім ще..." Співак відповідає: "Що ви мені покажете? Для мене це бубочки...". А якщо серйозно, то з приводу перших творчих кроків багато чого сказати не можу — пам'ять у мене аб-

солютно акторська: пам'ятаю тільки тексти пісень і дві-три ролі і те доти, доки спектакль не знімуть. Теж є фотографія з Нового року... Ще в дитячому садку щось робили — коротше кажучи, як усі. Семиструнну гітару взяв теж літ у 13, і не випускаю дотепер. Рідкісна все-таки це штука в сучасному музичному світі — семиструнна гітара...

— Не так давно Сергій був помічений на телеканалах як ведучий власної програми про бардівську пісню. Вирішили поповнити багаж талантів ще й цим видом творчості?

С.: Постійно запрошують на телебачення — телекомпанії, на відміну од кіномистецтва, розвиваються чудово. Але річ у тому, що я людина... ну, не те, щоб нецікава. Скоріш, не екстремальна. Пробував кілька передач провести таким, який я є — друзі телефонують, кажуть, що було дуже цікаво і я там просто такий, як у житті. Але хочеться втягнути якомога більше коло людей, тому перед камерою починав грати якусь роль. Телефонують товариші: "Ні, — кажуть, — ти там якийсь не такий". А глядачам — дуже сподобалося... Така от ситуація. І взагалі мені здається, що наші бардівські програми вирізняє... мала енергетичність, мабуть. Довірливість є, а от з енергетичністю проблематично. Я намагався знайти спосіб зробити барда більш енергетичним — дизайн студії змінити, розпалити штучне багаття, пустити гітару по колу... Те саме відбувається і на бардівських концертах — вони ніби замкнуті в собі, у своєму колі. А от уміння розширити це коло і є головною складовою таланту ведучого.

• Ксенія ГАЛЬЧЕНКО,
Сергій КОТОВ

ЗІРКОМАНІЯ

ЯК ПРАВИЛЬНО
СПІЛКУВАТИСЯ
З ЗІРКАМИ

Зіркою бути важко — треба постійно всім доводити, що ти, наприклад, не Зоряна Приходько, а щонайменше Стелла Пі.

Звідси і відповідний стиль поведінки — з рештою смертних зірок просто змушені спілкуватися трохи зверхньо, так, щоб відчували дистанцію.

На щастя, авторський досвід спілкування з вітчизняними зірками не обмежується суцільними Стеллами, є у їхньому середовищі і цілком демократична публіка, не зіпсована славою. Що не кажіть, а імідж — це таки все, і те, як артисти поведуться з тими, хто про них пише і знімає телепрограми, теж його частина. І частина їхньої культури, звичайно.

Таїсія ПОВАЛІЙ

Я вас любила, любов ще може бути. Якось у Києві ми з Вами зустрілися. Це було навесні і нагадувало фільм про 17 її миттєвостей — все було так само загадково-конспіративно.

Спочатку я довго набридала телефонними дзвінками продюсеру і чоловікові "золотого голосу України" Ігорю Ліхуті. Нарешті він сказав, що Сама погодилася — треба бути такого-то дня у Києві, потім "знову телефонуйте".

Я телефонувала, Ігор сказав: "Навпроти кінотеатру "Україна" є відкрите кафе..."

У мене серце тьохнуло — я питиму каву з Таїсією Повалій! — ... а вздовж кафе вулиця. То ось, о такій-то годині там зупиниться срібляста іномарка, на номерному знаку напис — "ПОВАЛІЙ".

Отже, інтерв'ю відбувається в машині. Ми розмовляємо, сидіти, напівповернувшись, незручно, аж шия болить, але зірку це не хвилює.

— Можна пересісти до Вас?

Вона замовкає з виглядом імператриці, в якій намагаються стріпнути десятку до зарплати. Після майстерно витриманої довгої паузи:

— Що ж, сідайте.

Напевне, її величність таки образилася — вона все частіше драгується: "Ви якісь такі питання задаєте!", хоч я питаю зовсім не про колір білизни. Мене цікавлять її думки про шоу-бізнес, історія кохання з продюсером і чоловіком і таке інше. А вона знову скаржиться на "якісь такі питання".

Сяк-так, але розмова у нас виїшла. Після того, як за мною зачини-

лися дверця авто, я зустрічаю життєрадісного Ліхуту, він розповідає, як мені пощастило.

Поки самотньо п'ю каву в кафе біля кінотеатру "Україна", пригадую Повалій років 5–6 тому. І чого вони з Ліхутою вирішили, що Повалій пасує маска пихатої дами?

Роман ВІКТЮК

Треба ж було такому статися, що на першій хвилині розмови з Маестро заклонило мого диктофона. Клятий "Sony" відмовляється записувати колоритні відповіді славетного режисера.

— Слухай, дістань дівчині диктофон, — каже Роман Григорович своєму асистентові. — І простеж, щоб була справна касета. Не треба повертати мені іншу, що я — на касету збідню?

Після цього я закохуюся у Віктюка ще більше. Про його спектаклі можна сперечатися, їх можна не сприймати і ними захоплюватися, але діалог з ним вартий щонайменше однієї вистави. Без перебільшень — це театр одного актора.

— Ти їж, їж мандарини, — режисер намагається згодувати мені вже п'ятий фрукт. — Слухай, загори дівчині на дорогу вітамінів.

Мої обережні протести успіху не мають. Ах, Романе Григоровичу...

Ірина БІЛИК

Це було у ті часи, коли прима тусовки ще зрідка погоджувалася на інтерв'ю. Ще вона іноді влаштовувала прес-конференції, на які регулярно запізнювалася хвилин на 20-30. Тим часом її свита коментувала: "Це трошки почекайте — вона вже прокинулася і зараз буде. А зараз вона снідає. Ірина завжди їсть зранку лише вівсянку і банан. Ось-ось прийде — вже закінчує макіяж".

Коронована особа, та й годі.

Тепер Білик взагалі не зустрічається з журналістами. Ні з ким.

Все ж таки чимало наших "золотих рибок" намагаються тримати марку і доводити, що якщо вони сяють — то такі золоті, і в спілкуванні теж. За що журналісти дуже поважають Павла Зіброва, Оксану Білозір чи Тараса Петриненка, Ніну Матвієнко чи Аду Роговцеву і ще десяток людей, які перед публікою вже не один десяток років. Такі собі аристократи сцени — без жодної іронії. Чиє становище зобов'язує бути на висоті завжди.

...Іноді у зірок буває погані настрої, іноді — просто черговий напад зоряної хвороби. Лише небагатьом щастить мати проти неї стійкий імунітет, він ще називається справжнім талантом. Не плутати зі справжнім піаром.

Людмила ПУСТЕЛЬНИК

ЗДАТНІСТЬ СМІЯТИСЯ НАД СОБОЮ

Гумористичні та сатиричні пісні Тризубо Стаса не сплутаєш ні з якими іншими. Вже понад 10 років звучать вони в ефірі, інтерес до них не вщухає. І справа тут не у вибагливості автора до слова (хоча і це важливо), а його вміння миттєво оцінити ситуацію, надати їй особливого, дотепного присмаку, підкреслити одіозність подій чи персонажу. Здатність сміятися — і насамперед над собою — це перша ознака наявності почуття гумору, і Стас тут неперевершений.

На фірмі "Саме так!" вийшли п'ять аудіоальбомів автора-виконавця, які пропонують слухачеві широкий спектр тем — від політичної сатири 90-х до гумору, іронії та гротеску сьогоднішнього.

"COLLECTION-1" та "COLLECTION-2" — два альбоми, здубльовані з однойменних компакт-дисків. Задумані та скомпановані автором як

початок "Історії України в гумористичній авторській пісні". Відповідний до цього набір персонажів — від Та-та Карла і 239 поросятко — до Леоніда Макаровича з Іваном Степановичем. Своєрідним апофеозом пісні звучать на них "Ми є такі" та "Глобус України" (який, зрештою, з'явився таки у продажу в магазинах Києва).

Тривалість альбомів — 60 хвилин кожен.

"ЩУРИ" — зібрання більш різноманітне. Тут, крім політсатири, можна знайти всенародну історію продажу залізяз у Польщі, мрії студента про кіло ковбаси, пісні як

про кохання, так і про любов, чорний гумор (в який перетворилася колишня червона дійсність), іронію та стьоб.

Як не в тій, то в іншій пісні — але ви обов'язково десь впізнаєте себе, своє оточення, чи й випадок, що стався зі знайомими.

На пісню "Щури" вінницьке телебачення зняло мультиплікаційний кліп.

Тривалість — близько години.

"Oh, Spain, Spain..." — альбом "шедевройдів" (як каже про них сам автор) Тризубо Стаса. Всі вони аранжовані ним власноруч — і не для того, щоб "вилазити з фанерою" на сцену, а виключно для касетного буття. "У Львові дощ", "Мете...", "Іспанія, Іспанія...", "Про слонів", "А люди сапають..." — всі ці пісні тут, на цьому альбомі. Він, до речі, видається вдруге.

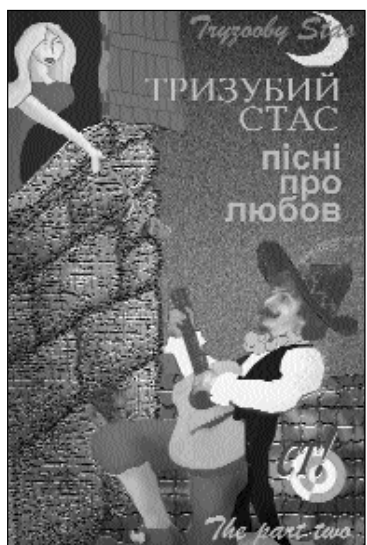
Тривалість — 45 хвилин.

"МЕНЕ ЗВУТЬ ТРИЗУБІЙ

СТАС" — альбом 97-го року, в якому немає політичної сатири. Натомість — сучасні персонажі. Наприклад, екскурсовод Іван, який возить по Києву англіїців з Оксфорду. Те, що він "вмазаний", аж ніяк не шкодить, бо він знає кілька слів англійською. Або тракторист, який виграв путівку до Франції, повернувся з неї і ніяк з того часу не може відповісти на запитання: "Пурку па?". Завершує збірку "Душа і тіло", в якій розповідається, як Стас може перетворитися на іконостасу... Тривалість — 45 хвилин.

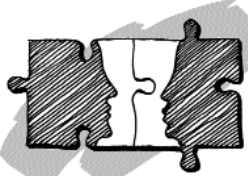
„ПІСНІ ПРО ЛЮБОВ" та „ПІСНІ ПРО КОХАННЯ"

МА "САМЕ ТАК!" — українська музика, відео, книги, програми для дітей. Замовлення поштою: а/скр. 6, м. Київ-34, УКРАЇНА, 01034 E-mail: sametak@yahoo.com www.sametak.com.ua Для безкоштовного каталогу

— конверт з маркою та зворотною адресою.

Сторінку підготувала
Леся САМІЛЕНКО

ОСОБЛИВОСТІ ОСОБЛИВОГО ПАРТНЕРСТВА

Років через два НАТО буде ще ближчим до України. Це зовсім не означає наразі, що наша держава наблизиться до альянсу, хоч і має статус його особливого партнера. А незабаром матимемо кордон не просто з Болгарією чи Румунією, а з членами Північноатлантичного блоку. Україні до нього потрапити у найближчі роки не загрожує, у найближчі, здається, також. У штаб-квартирі НАТО про це говорять дипломатично: "Ніхто не знає, що буде в майбутньому".

Військові навчання десанту з застосуванням амфібій

"ЧУДОВА СІМКА" ТА ІНШІ КАНДИДАТИ

Три роки тому до альянсу запросили десятих новачків.

— Семеро виявилися добрими студентами — Болгарія, Естонія, Литва, Латвія, Румунія, Словаччина та Словенія плідно попрацювали і в 2004-му стануть членами НАТО. Це справді історичне рішення, його оприлюднили на недавньому саміті в Празі, — підкреслює, спілкуючись з журналістами, прес-речник альянсу Роберт Пшел.

Навесні 2003-го буде підписано протоколи про вступ, а ще через рік кількість держав-учасниць НАТО збільшиться до 26. На черзі — Албанія, Македонія і Хорватія, "чию роботу ми дуже поважаємо, однак їм потрібно ще докласти зусиль". Стосовно ж Хорватії, то вона просто запізно подала заяву про вступ. Кошторис нового розширення поки невідомий, для порівняння — попереднє, коли членами блоку стали Польща, Угорщина і Чехія, коштувало 1,5 мільярда доларів. При цьому рівень підготовки збройних сил трьох країн теж не дотягував до натовського, але не настільки, як у нової "чудової сімки".

Чим двоє з семи — Болгарія і Румунія — кращі від України? Тим паче, що Болгарію теж підозрюють у нелегальній торгівлі зброєю, а Румунія має територіальні претензії до України і нерегульоване становище нацменшин. На це питання речники НАТО відповідають, що

обидві країни мають значно довші стосунки з альянсом, їхні делегації безліч разів приїжджали до штаб-квартири, нарешті, вони мають суттєву перевагу, бо свого часу офіційно заявили про свій намір приєднатися до військового союзу. Цього досі не зробила Україна. Втім, якби раптом завтра сталося диво, Брюссель навряд чи поспішив би розкрити обійми Києву.

Директор політичного управління

Засідання Ради Північноатлантичного альянсу

альянсу посол Деніел Спекхард каже, що насамперед нашої державі потрібно "збудувати елементи громадянського суспільства та нові структури безпеки".

— У цій справі більше повинна зробити Україна, а не НАТО, саме від неї більшою мірою залежить успіх. І в кінцевому рахунку саме ваша держава опиняється у виграві, за рахунок проведення реформ підвищуючи добробут населення і рівень демократії. Хоч період останніх кількох місяців був складним для України, я радий, що вона дотримується плану інтеграції до Європи, незважаючи на величезну критику її Президента. Та це не означає, що так само критикують український народ.

— Але сьогодні стосунки НАТО і України доволі прохолодні — через "кольчужний скандал".

— Ситуація не покращиться, поки з боку України не буде більшої відкритості. Якщо ваші радарні установки є на території Іраку, це дуже погано, але якщо їх там немає, залишається проблема з ук-

раїнським керівництвом — як взагалі могла виникнути подібна ситуація? Як подібне могло статися? Тому недовіра НАТО до вашої держави цілком природна.

На пражському саміті працювала комісія Україна — НАТО на рівні міністрів закордонних справ. Була доволі відверта розмова.

— Тим не менш — як надалі можуть розвиватися наші стосунки?

— Україна може брати участь у миротворчих операціях альянсу.

— Віднедавна НАТО дедалі активніше співпрацює з Росією.

— Я не сподівався, що наші стосунки будуть так швидко розвиватися, Росія буде ще більше працювати з НАТО. Сьогодні ця країна і альянс — це не протиріччя, як було раніше.

— Недавно про свій намір вступити до Північноатлантичного блоку повідомила Грузія. У чому її шанси більш вигідні, ніж українські?

— Небезпечно порівнювати дві країни. Ваша країна має стабільність, цього не має Грузія. А це перший і ключовий момент, за відсутності якого не можна думати про інтеграцію. Україна добре працює стосовно розвитку громадянського суспільства, має багато неурядових організацій.

Грузія, декларуючи своє бажання, зазначила: ми усвідомлюємо, що ще не готові до вступу в альянс, її, так би мовити, внутріполітична продукція має бути співмірною з НАТО. Маючи значні проблеми в плані безпеки, Грузія, щоправда, вже зробила перший крок. Починається її активна роль.

— В альянсі постійно говорять, що його двері відчинені для нових членів, але це двері потяга, який рухається з дуже великою швидкістю. У випадку Румунії і Болгарії здається, що цей потяг просто загальмував. Важко повірити, що їхні збройні сили дуже випередили, наприклад, українські.

— Для згаданих країн членство в НАТО не є несподіваним, вони давно працюють над цим завданням. Протягом останніх років зв'язок з ними дуже покращився, надто після відомих подій 11 вересня. Так, рівень збройних сил і економічна ситуація Румунії та Болгарії не такі, як у розвинених країнах, але не ці стандарти для нас є зараз першочерговими. Важливіші політичні зобов'язання, обмін розвідданими, підтримка безпеки у світі. Це неправильне враження, що існують абсолютні стандарти НАТО.

Україна не повинна мати таку ж армію, як Британія чи Франція, щоб увійти до НАТО, для цього

їй передусім потрібно провести реформи, взяти на себе політичні зобов'язання, визнати важливість демократичних цінностей.

Вашу країну не повинно турбувати, що Румунія матиме якісь переваги, вступивши до НАТО. Навпаки, вона перебуватиме під певним тиском і нестиме більшу відповідальність.

— Одна з версій "кольчужного скандалу" — дискредитувати український ВПК. Що, на Вашу думку, необхідно, аби політика не заважала ринку?

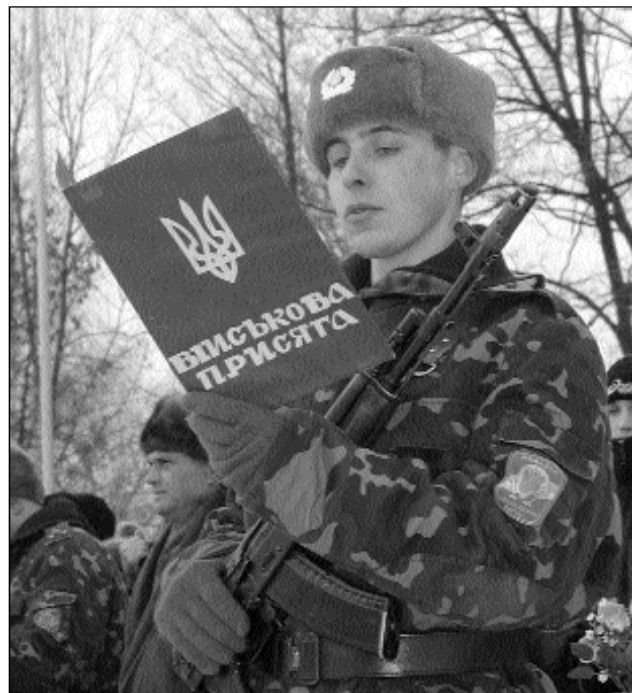
— Торгівлю зброєю треба здійснювати лише на легальних ринках, там існують міжнародні механізми контролю. На чорних вам запропонують більшу ціну, але тоді зовсім змінюються правила гри.

● Людмила ПУСТЕЛЬНИК,
Брюссель-Київ

(Закінчення — у наступному числі)

ФОТОПОГЛЯД

НА ВІРНІСТЬ НАРОДУ

Перший день зими, присяга на вірність Батьківщині. Так виглядала урочиста церемонія у військовій частині в м. Житомирі. Присягають вояки десантної бригади.

Фото Тамари КАРПІНСЬКОЇ

ЩИРА ПОДЯКА

Редакція газети "Слово Просвіти" висловлює глибоку вдячність банкові "Самопоміч" з Нью-Йорка та персонально панові Роману Воронці за передплату 25-ти примірників тижневика "Слово Просвіти" для бібліотек та шкіл м. Сєвєродонецька.

Також складаємо подяку панові Дмитру Ярополенку (США), який не лише передплатив нашу газету, але й подбав, аби її отримували дванадцять київських адресатів, — письменників.

НОВА РУБРИКА:

ЛЮБИМО МУДРІСТЬ!

Багато хто з читачів “Слова Просвіти”, переживши різні часи та події (у тому числі: со-вєцькі, перебудовні й новітні), шукаючи пояс-нень і глзду в усьому, що відбувається в Ук-

раїні та світі, торуючи собі шлях через поле зневіри і хащі невігластва та брехні, мав мож-ливість зрозуміти: **“Не хлібом єдиним жи-тиме людина, а кожним словом, що вихо-дить з уст Божих.”**

Боже Слово, записане у Святому Письмі (Біблії), — це найкращий підручник з ПРЕДМЕ-ТУ, який обов’язково проходить кожна людина, — ЖИТТЯ. У Біблії знаходимо не лише опис і досвід, нагромаджений унаслідок усіх помилок, що їх здатна вчинити людина, а й науку про те, як цих помилок уникнути. Бо, як сказано, **МУД-РА людина — це та, яка ніколи не втрапляє**

ина намага-

вильно розу-вникнути бо-

відомлюємо, що

— по-перше: будь-яке слово може лікува-ти, а може й вбивати;

— по-друге: беручи на себе відповідаль-ність за просвітницьку діяльність у такій важ-

ливій і делікатній сфері життя, як Духовний Простір, ми не маємо права на помилку;

— по-третє: наша власна віра і совість мо-жуть і повинні стояти на сторожі правди;

— по-четверте: все, що можемо зробити доброго, мусимо робити разом з Вами;

— по-п’яте: вибираючись у непросту до-рогу до істини, ми всі повинні мати мудрого учителя, терплячого, чесного і милосердного товариша, духовного провідника, здатного у необхідний момент на добру пораду, пояснен-ня, розтлумачення.

Про нашого духовного провідника — тро-хи згодом, а поки що — про нас із Вами, про душевну розмову з читачами.

Отже, починаючи від цього числа нашого тижневика, ми вестимемо нашу традиційну шпальту “Духовний Простір” більш регулярно, цікавіше і тематично. Зокрема, саме з цієї метою, вводимо нову рубрику: **“Любімо муд-рість”**.

Одразу й пропонуємо ТЕМУ нашої першої розмови:

“Як ми розцінюємо слова і вчинки дійо-вих осіб у притчі Ісуса Христа про блудно-го сина?”(дивись Євангеліє від св. Луки 15, 1-

виборі.

— **Тобто, людина час від часу має ви-пробувати себе: чи здатна до зусиль, спрямованих на перебудову власного “я”?**

— Так. Тобто — чи здатна реалізувати свої прагнення до мудрості, до набуття більш висо-ких цінностей у собі. Для цього треба поверну-тися до Євангелія у міру власних можливос-тей. Це є дорога до Правди, на якій багато ва-жить вміння мудро вибирати.

є Правдою? На що спиратися людині в цьому розбурханому морі інформації, де знайти спокій?

— Святіший Отець Іван Павло II сказав: “По-вернімося до Євангелія.” Бо Євангеліє, як Слово Боже, існує не для його інтерпретації чи тракту-вання, а для практичної реалізації. І ті найбільш прості євангельські вказівки — дуже прості, ча-сом радикальні, інколи такі, що здаються нам не-можливими до прийняття, виявляються насправ-

ЕДВАРД СТАНЄК: «ПРАВДА — ЦЕ ФУНДАМЕНТ ЖИТТЯ І ГІДНОСТІ ЛЮДИНИ»

Чоловік унікальний: священник, професор, до минулого року трива-лий час був ректором Вищої Духов-ної Семінарії у Кракові, а водночас уп-родовж понад 10 років очолює кафе-дру гомілетики (проповідництва) у Папській Теологічній Академії, щоне-ділі відправляє Службу Богу в монас-тирі сестер-філіціанок, проводить реколекції з питань духовності для вимогливої інтелігенції Кракова, ві-домий сповідник, Вчитель (з великої літери), автор низки всесвітньо ві-домих наукових розробок і дослід-жень із проповідництва, крім того, написав понад 50 популярних книжок про духовність людини. Земляк Свя-тішого Отця: так само народився у Вадовіцах, так само страждає від хвороб і так само багато працює.

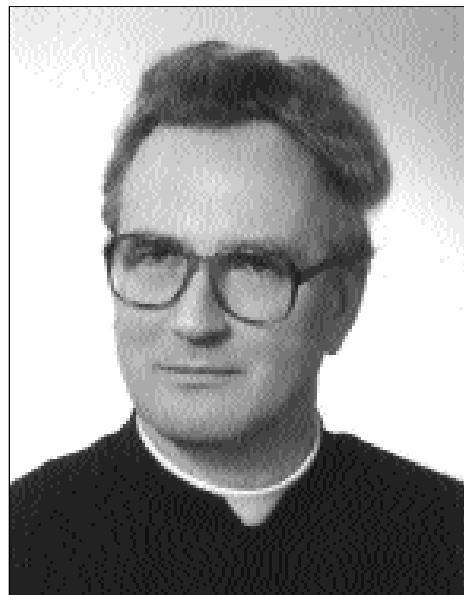
ді найбільш дієвими і плідними. Бо якщо хтось просить дати йому хоча б плащ, щоб прикрити голе тіло, дай йому нормальний одяг і взуття. Дай, щоб його шокувати своїм ставленням до цього, тим, що для тебе не ганчір’я є головним. І тоді він почне замислюватись, чи він так само вчинив би на твоєму місці.

Мені здається, що сучасний світ потребує саме такого простого, звичайного євангель-ського радикалізму, гарячим прихильником якого був святий Франциск з Асизу.

— **Святий Франциск дав приклад само-зречення заради примноження духу добра у світі. Нині таке самозречення здається архаїчним...**

— Ми завжди підпадаємо спокусі йти ши-рокою, зручною дорогою. Навіть у релігійних інституціях виникає така спокуса. Треба вміти опиратися їй. Дорога Правди є прямою, але водночас вона вузька і крута, вимагає самоз-речення. Одним з найочевидніших виявів са-мозречення є піст.

Згідно з Євангелієм, піст означає мудрий вибір, розумне обмеження. Людина повинна вміти обмежувати себе, відчутти власну силу у свідомих обмеженнях. Відмовляючись од чо-гось, ми набуваємо набагато більше. Йдеться не про те, чи з’їм шматок м’яса, а про те, чи я здатний вибирати. Життя будується у доброму

— **Хтось із мудрих сказав, що добре і зле часом відрізняються лише кількісними пропорціями. Наприклад, вино чи на-віть зміїна отрута у дуже малих кілько-стях — ліки, у великих — смертельні...**

— Кожне мудре рішення — це вибір, що здійснюється з урахуванням певних обмежень. Вся система алкоголізму спирається на невмін-ня накладати на себе обмеження. Так само і система абортів та контрацептивів. Цілком до-рослі, здавалося б, розумні, інтелігентні люди не вміють накладати на себе певні обмеження. Це люди, які не вміють вибирати мудрість, а то-му вибирають глупоту і, таким чином, входять у ситуації, з яких потім важко знайти вихід.

— **У всіх Ваших книжках читач спосте-рігає оригінальність висвітлення, здава-лося б, відомих речей. А Ваші пояснення Святого Письма видаються, часом, над-то сміливими, нетрадиційними за фор-мою. Наскільки лексична форма є важли-вою у творах на духовні теми і чи не є це ознакою нової реформи?**

— Коли я став священником, то найбільше мене дратували проповіді і катехізи. Тому що їх подавали мені, молодій людині, загорнутими у застарілу, архаїчну лексику. І тому всі свої зу-силля молодого священика спрямував на те, щоб знайти лексику більш комунікативну,

3; 11-32).

Читачів, охочих взяти участь у цій цікавій розмові, просимо надіслати до редакції свої ре-зюме, висвітливши такі три питання:

1. **Чи справедливо вчинив батько, коли у своєму домі знову прийняв молодшого сина, як приймають переможця?**

2. **Чи Ви поділяєте точку зору старшого сина на ці події і підтримуєте його поведінку?**

3. **Які головні висновки з цієї притчі може-мо зробити для себе?**

Найкращі: несподівані, цікаві, оригінальні, відверті відповіді ми обов’язково надрукуємо — це засада нашої нової рубрики, яка існува-тиме так довго і в такому обсязі, скільки захо-чете Ви, дорогий читачу.

Для бажаних листуватися на цю тему зі своїми однодумцями, просимо зазначати у своїх листах: “Прошу надрукувати мої контак-тні координати: (домашню адресу, телефон, електронну скриньку)”.

Чекаємо Ваших листів. Разом із нами Ва-ших листів чекає наш духовний провідник Ед-вард Станек.

Шануймося!

РЕДАКЦІЯ

ПРОВІДНИК

прийнятну для тодішнього покоління.

Це було у 1965–1970 роки. Я постійно дос-ліджував мову, і Ви маєте рацію, що мені справді було важливо переказати Євангеліє сучасною мовою. Тому мусив зберегти просто-ту євангельської мови, водночас зрозумівши ментальність сучасної людини, виходити до неї з її словом, спираючись на ту свідомість, яка вже є в цій людині. Тобто я взявся подава-ти Євангеліє лише як відповідь на те, що вже сидить у сучасній людині: питання, здібності, бажання, потреби.

Нині, на 38-ому році свого священства, я розумію, що треба шукати вже іншої лексики, більш прийнятної для нового покоління. Серед моїх учнів поки що не бачу, хто міг би перейня-тися розробкою цього поля.

— **Але ж Ви, Отче, вже взялися писати новий коментар до Євангелія...**

— Для мене Євангеліє, як Об’явлена Прав-да Божа, — це цілісна, завершена і досконала система, це фантастичне Тіло, в якому є іде-альна гармонія всіх елементів і яке несе в собі красу догматів. Одна з моїх останніх книжок так і називається — “Краса Об’явленої Прав-ди”, в якій розкривається чудове багатство дог-матів Правди. Це книжка для сучасника!

— **Проте вважаєте, що мову пропові-дей надалі треба осучаснювати?**

— Якби я стартував зараз до катехізації, то мусив би опанувати комп’ютерні програми і ті-єю програмово-комп’ютерною мовою мав би промовляти до людей. Книжки — книжками, а сучасний проповідник, крім усього іншого, має подавати молодим людям дискетку з матеріа-лом, на підставі якого вони опрацюють власне уявлення про Слово і опанують своє розуміння Правди.

Сучасна молодь уже це робить. Вони здат-ні сидіти цілими днями за комп’ютером, шука-ти в інтернеті і компоновати власні творчі про-позиції.

— **У Вашій книзі “Євангельські краплі”, не без приємного здивування, я раптом знайшов вірші, які насправді захоплюють: такі короткі, а так багато вміщують! Як-що маєте такий поетичний дар, чому його не використовуєте?**

— На жаль, зараз не маю багато часу, щоб працювати над формою вірша. На початку 70-х років я примірявся до віршів. Написав кілька, в яких звертаюся до Найсвятішої Мате-рі. Але я — математик, отже, мусив би так удосконалити форму свого вірша, щоб став як... як...

— **...точна інженерна, технологічна розробка?**

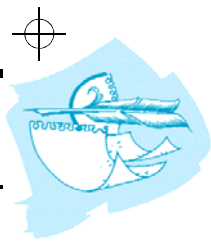
— Так! Мені найбільш відповідає Данте. Бо він був математиком. А до того ж — поетом. І він так собі чудово порахував у “Божественній комедії”, що його вірш співає.

— **Читаючи Ваші твори, давно маю таке враження, що однією з перших Ви ставите перед собою вимогу гармонії. Гармонії слова і думки в їх лексичному оформленні згідно з потребами контек-сту.**

— Я завжди бачу твір, як певну замкнену, цілісну систему, як кристал, що має назовні виблискувати різними гранями, але свій во-гонь випромінювати зсередини.

— **Отже, що насамкінець Ви побажали б нашим читачам?**

— Читайте. Читайте і думайте. Читайте Правду. Правдива книжка — це найкращий дуг у житті. Книжка про добро породжує добро.

ПРЕМ'ЄРА РУБРИКИ

Наш тижневик не цурається співпраці з українськими письменниками, і читач уже має змогу не раз переконатися в цьому. Поезію друкуємо, як поетичний автограф од відомого, визнаного поета, а прозу... Прози поки що ми не друкували, але ж вона, проза, варта цього! Особливо тоді, коли за художньою формою, жанровим зразком постають болючі картини сьогодення, його пекучі запитання, постають прототипи, — тобто, носії сьогоднішніх суспільних відносин, нових моральних якостей — позитивних і негативних, прочитуються живі люди, серед яких ми з вами живемо, з якими разом складаємо суспільство. То чому б, подумали ми, не започаткувати рубрику “Прототипи поруч” для новел та оповідань, сюжету яких продиктовані самим життям? Сподіваємося, що письменники, читачі “Слова Просвіти”, підтримають наш задум, а старійшина цеху українських прозаїків Дмитро Міщенко буде легким на почин.

Любов ГОЛОТА

Коли й за яких обставин Семен Кандиба познайомився з Орісею Яремчук, лишилося, як і багато чого у велелюдному місті, поза увагою сусідів. Тож і не дивно, що здивувалися вони, почувши про весілля в оселях молодят. “Ти глянь, — пошепки казали одне одному, — ніби ж не видно було, щоб ходили в парі, а вже одружуються”.

Подивувалися та й забули. Правда, ненадовго: щось надто вже завчасно з'явилося на світ Божий мале Кандибеня. Ну та диво дивом, а коли кличуть відсвяткувати появу в родині нащадка, то чому б і не забути про дива людські, чи, може, й Господні. У кожного своїх клопотів, як і тривоги, вистачає. Хіба вони не примусять викинути з голови таємниці сусідів? Тим більше, що Семен з Орісею останнім часом нічим особливим не нагадували про себе. Вдосвіта поспішали на роботу, увечері поверталися з роботи та й зникали з обрії усіх сторонніх. Заговорили про них тоді вже, як багатьох, не тільки Кандиб, спіткали суспільний безлад: збанкрутували фабрики, заводи, і чоловіки перші опинилися серед безробітних.

— Як же так? — обурювалася Оріся, почувши від чоловіка цю новину.

— А отак. Продукція нашого заводу стала нікому не потрібною, отож і ми не потрібні заводу.

— І всіх звільнили?

— Не всіх, деякі копошяться ще, щось там організують при заводі.

— А тебе до тих, що копошяться, не залучають?

— Чи тільки мене? Абсолютну більшість робітників спіткала та ж, що й мене, доля.

Орісі явно не подобалося це. Чомусь так склалося в їхній родині, що не свекруха і не Семен, а Оріся верховодила. Треба відвести Василька в дитсадок: “Семене, це твоя робота, веди”. Треба сходити в магазин: “Семене, на гроші і щоб одна нога тут, а друга там, бо запізнюсь на роботу”. Таке, звичайно, водилося в них колись, нині й Оріся присмирніла, в усякім разі не звеліла чоловікові: “Іди й шукай роботу”, — обмежилася запитанням:

— Що ж воно буде? Як житимемо без зарплати?

Шукали робоче місце для Семена вдвох і тривалий час, а завершилося тим, що не тільки Семен, а й Оріся опинилися серед безробітних. Якийсь грошовитий панок привласнив їхній м'ясо-молочний комбінат, затіяв перебудову, а робочим сказав — век: мені ви більше не потрібні.

Знову злетіло з уст і зависло у квартирі Кандиб те саме питання: як житимуть?

— Іншої ради немає: треба шукати роботу.

— Де?

— Де люди шукають. Організуються ж фірми, маємо йти і на-

питувати. Під лежачий камінь вода не тече.

Пошуки тривали довго, хвалити Бога, хоч не дарма. І Семен, хай усього лиш вантажником, усе ж влаштувався, і Оріся нашукала місце продавщиці молочних продуктів у кіоску. Першому відмовили Василькові — перестали водити в дитсадок (адже за нього треба платити), зрештою й собі помітно вкоротили асигнування. Коли ж у місті й квартплату підвищили з сорока трьох гривень до ста двадцяти, нічого іншого не лишилося, як переглянутися й запитати одне в одного: “А тепер що чекає на нас?”

Сумували весь вечір — думали, не спали до глибокої ночі — і знову думали. Перша надумалася — і наступного дня вже — Оріся.

— Люди їдуть за кордон, шукають там добре оплачувану працю.

— На те потрібні гроші і не-

малі.

— Потрібні.

— То де ж ми їх візьмемо?

— Є один варіант: продати свою трикімнатну квартиру та обмежитися придбанням двокімнатної і не в центрі — на околиці міста. Залишиться якась частина на прожиток і на те, щоб податися комусь із нас шукати щастя за кордоном.

— Боженьку мій! — скрушно хитала головою Семенова мати, почувши від дітей цей умисел. — До чого дожилися! Рідну домівку маємо збувати. Тут минула моя молодість, вважай, усе по одруженні з Іваном життя.

— А що вдіємо? Надії на те, що виживемо, маючи такі заробітки, аніякої.

Оскільки Семен занадто довго чувся та зітхав, чуваючись, ініціативу в операції купівля-продаж узяла на себе Оріся. Десь ходила, допитувалася, збирала відомості на стовпах і таки відшукала бажаних оглянути їхню трикімнатну.

— Прийдуть оглядати квартиру о сімнадцятій нуль-нуль, — застерегла домашніх, — будьте вдома.

— А ти?

— Я теж постараюся бути, але можу й запізнитися.

Перші покупці оглянули квартиру, покрутили носом, коли мова зайшла про ціну, та й пішли. Тим, що навідали їх другими, не сподобалося розміщення кімнат, треті занадто довго торгувалися, зате зійшлися врешті-решт із хазяями в ціні і навіть дали завдаток. Треба було шукати помешкання для себе. Тепер уже й Семен долучився до пошуків, та навряд чи зарекомендує би щось у цій ділі, коли б не відшукалися брокери. Ті швидко знайшли потрібну Кандидам квартиру і за зручну ціну.

Питання, хто поїде шукати за кордоном щастя, спершу не стояло: Семен, хто ж іще. Та повернулася з роботи Оріся і внесла корективи: усі, з ким говорила з цьо-

го приводу, в один голос твердять: чоловікам важко знайти в чужих землях роботу, жінкам простіше.

— Хочеш сказати...

— Еге ж, поїду, мабуть, я.

Дмитро МІЩЕНКО

ОЙ ТАМ,
НА ТОРЖКУ,
НА БАЗАРІ...

— А дитина?

— Дитині нашій три роки вже, мати твоя догляне.

— Та ні, це нікуди не годиться.

— А коли те, що розповідають, правда? І гроші проїздиш, і роботу можеш не знайти. У жінок ширший вибір, їх і в прибиральниці беруть, і в офіціантки. А найбільше, кажуть, у домогосподарки, доглядати старих дідів та бабусь.

— Чортівня якась.

— Чому ж чортівня? Влаштується та розглянись, може ж, і тобі підшукаю там роботу. На ті гроші, що залишилися від продажу квартири, протримаєтесь певний час, в усякім разі їх вистачить вам, поки я зароблю та вишлю. Дома ж нічого не висидимо.

І сумнівалися, і сперечалися, дошукуючись жаданої істини, та нічого іншого не могли вигадати, змушені були зупинити свій вибір на тому, що пропонувала Оріся. І заходилася Семенова дружина бігати по установах, збирати потрібні документи. Спершу — в своєму місті, потім — у стольнім Києві. А збирала їх, ще більший сум обвіс Кандиб. Навіть маленький Василько відчув порожнечу, все частіше допитувався: “Де ж мама?”

А від мами, відтоді, як виїхала, ні звуку. І тиждень, і другий, і третій. Семен те й робив, ще заглядав до поштової скриньки та ляв себе: “Нащо відпустив дружину? Як би вже не було, та були б прикупі, на своїй землі, в своїй оселі”. До всього й робота не підверталася. Попередню полишив через клопоти, пов'язані з переселенням, ремонтом, тепер ні тпру, ні ну. Сказитися можна, перебуваючи в такому підвищеному стані. Зозла чи з відчаю забрів якогось дня до забігайлівки, відчув на певний час полегкість та й зачастив туди. Коли прийшов — одного дня на добром підпиту, мати сплеснула руками:

— Ти що, пити почав?

— Душа болить, мамо. Як во-

но буде в нас? Що буде?

— Горілка, гадаєш, зарадить лиху? Схаменися, синку.

Днів зо три гамував смутком тим, що шукав роботу, а на четвертий знову випив. Коли повернувся додому, мати мало не з деркачем зустріла його.

— Де тебе носить? Оріся дзвонила.

— Звідкі?

— Та звідти ж, куди поїхала, з Італії.

— І що сказала?

— Працює вже. Невелике щастя знайшла, посудомийницею влаштувалася в ресторані.

— Адресу повідомила?

— Сказала, в листі напише. А ти знову нажлуктився?

— Треба було. Зустрів товариша, обіцяв замовити за мене сло-

“Паспорт не забудь узяти”.

— Підемо вдвох, ліпше буде. Їхній появі не здивувалися у відділенні зв'язку.

— Є вам переказ. Пред'явіть документи.

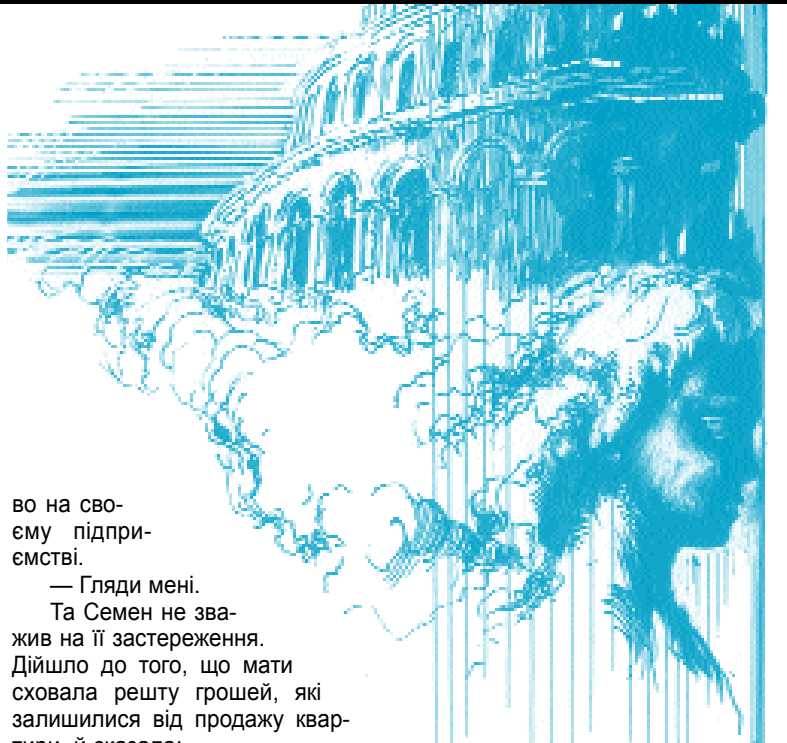
Виходили з приміщення на центральній вулиці міста з таким відчуттям, ніби украли ті гроші й ось зараз почують: “Ей, ви! Куди поспішаєте? Ану заждіть!” Було побоювання й з іншого приводу: чи не помітило їх, коли отримували переказ, чиєсь лихе око? Одведи, Боже, і заступи! Сума он яка, злодій і серед білого дня може напасті.

Лише дома зітхнули полегше-но й сіли перелічити отримане.

— Усе гаразд, — заспокоїв стару Семен, — дві тисячі гривень з гаком. Аж не віриться.

— Яка молодчина твоя Оріся, — мати йому. — Бачиш, як старається, як дбає про сім'ю. Бережи її, сину.

— А ти не забудь берегти? Хочеш втрати-

во на своєму підприємстві.

— Гляди мені.

Та Семен не зажив на її застереження. Дійшло до того, що мати сховала решту грошей, які залишилися від продажу квартири, й сказала:

— Все. Більше не матимеш від мене ні копійки.

— Я шукаю ж роботу. Чи без випивки можу знайти її?

— Шукай на своїй.

Де син брав гроші на ті клятві випивки, Святий знає, але під градусами повертався додому частенько. А час спливав і не тішив сподіванками на краще, аж поки не зателефонувала Оріся.

— Я вислала вам гроші, — сказала. — Запишіть рахунок, підіть у перше-ліпше відділення зв'язку, де є вестерн-юніон. Назвете рахунок, покажете паспорт і вже сьогодні отримаєте переказ.

Що тут зчинилося! Мати Семенова мало не плаче з радості, Семен ходить по кімнаті, як заведений, і мовить про себе:

— Чотириста доларів пересилає! Аж не віриться. Сьогодні вислала, сьогодні, каже, можна й отримати. Чи таке буває?

— А на чие ім'я вислала?

— Мабуть, на моє, бо сказала:

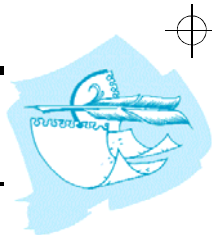
ти. Довідається, що пускаєш зароблене нею за вітром, гадаєш, миритиметься з тим?

Отримали переказом від Орісі й листа. Хвалилася, що їй поталанило: доглядає стару й немічну сеньйору, має за ті клопоти коло неї та й по господарству вісімсот доларів на місяць. Половину висилає їм, половину лишає в себе, щоб було що вислати Семенові на дорогу, коли знайде для нього в тамтій Італії роботу. Люди правду казали: для жінок у тих краях така-сяка робота є, а для чоловіків удень з вогнем треба шукати.

— Заковика, — зітхнув Семен. — Що ж буде, коли й там не знайдеться для мене роботи?

— Поживемо — побачимо.

Слово розради не завжди буває втішним, гляди, й за цим разом не потішило б, коли б не чергові приємності, що на них не скупилася Оріся. Минув місяць — і на адресу Семена Кандибі знову

надійшло чотириста доларів, мив другий — знову чотириста.

“Ну, коли так, — подумав Кандиба, — не розтринькуватиму надіслані дружиною долари, збиратиму їх, а набереться багато, і тут, на Україні, можна буде подумати про бізнес. А що, не святі ж горшки ліплять. Удача і Орісю може повернути згодом додому”.

Знову потекли дні за днями, місяці за місяцями і все без перемін. Одна лиш вкралася: Оріся рідше стала писати. З грошима не барилася, а на листи все рідше й рідше відповідала. Коли дорікнув за це, пояснила, що сеньйорі, котру доглядає, все гірше й гірше зі здоров'ям. А клопотів, крім неї, і по господарству вистачає. Була б робота, Семен менше дослухався б до гризот своїх. Але ж немає її. Та не до душі, за ту боязку братися. Коли ж лягав у ліжку і відчував відсутність дружини, і зовсім втрачав терпець.

“Не життя — каторга. Запити чи що? Нудьга ж обсидає душу, са-

Не стримався, написав ще одного листа. “Не мовчи, черкни бодай кілька слів. Жду”.

А діждався не листа — Орісі. Очам своїм не повірив і остовпів з дива.

— Мамо, Васильку! — стямився врешті. — Гляньте, хто до нас приїхав!

Мов хлопчисько, кинувся обіймати дружину, вицілювати. Оріся не була такою потішено жвавою, як він. Відбулася традиційним цілунком та й поспішила до сина, а вже ласкаючи його, виказувала всю притаманну їй щирість та ніжність.

Ніхто з домашніх не спостеріг тієї різниці у ставленні до чоловіка і сина. Вона, що не кажіть, зрозуміла. Та чи й до того було на радощах? Повернулася ж дорога серцю кожного людина: дружина, мати, невістка, наділяє дарунками. Першого Василька, потім свекруху за те, що доглядала Василька, а вже потім і чоловіка.

— А мене за що?

— Мабуть, за терплячість.

— Коли за терплячість, тоді приймаю.

І до обіду, і після обіду тільки й розмови було, що про Василька. І вицілювала мало-го, і тиши-

робоче місце?

— Приїхала порадитися, як бути з тим місцем, що відшукалося. Визнав за потрібне подали свій голос і Семен.

— Іншої ради, гадаю, немає й бути не може. Гроші у нас є і немало. І тут можемо придбати місце на ринку, торгувати доправленим з баз чи з інших міст товаром та й жити. Головне, при купі будемо.

— Ох, Семене, — скрушно зітхнув тесть. — Чи ти не бачиш, скільки розвелось їх, торгашів? Скоро покупців менше буде, ніж яток по всіх закутках.

— Не було б вигідно, не торгували б.

— На тій торгівлі довго не протягнемо, — не погодилася Оріся. — Росте син, його треба буде годувати, зодягати, чити. Чи на ті заробітки зможемо виховати його, забезпечити йому достойне майбутнє?

— То що ж ти радиш?

Мовчала довго. Та й у вічі не зважувалася дивитися ані чоловікові, ані батькам.

— Не хотіла б так одразу пригломшувати вас своєю радою, та що вдію? Раз приїхала радитись, рано чи пізно маю сказати: буде ліпше, Семене, коли ми розлучимося з тобою.

— Отак?!— сам не чувся, як вихопилося в нього те слово. Сидів по тому й дивився на дружину очима, в яких подив норівив подолати крик, на місце крику тут як тут вихоплювався подив. Не менше подивовані були й Орісині батьки.

— Ти що, доню! — першою прийшла до тям мати. — Схаменися. Чи заради статків, що їх обіцяють чужі долари, можна руйнувати родину? Дитинка ж у вас. Про неї ти подумала?

— Казала вже: саме заради дитини і йду на таке. Будуть долари, ростиме забезпечений усім необхідним і Василько.

— А ласка матері? А тепло материних рук?

— Тепло і ласку, сподіваюсь, дасте Василькові ви і не задаром. Треба чимось жертвувати, коли дожили до того, що на своїй землі не можемо забезпечити себе необхіднішим.

Виправдувала свій намір чимось і далі, та Семен не дослухався до її слів. Біль, сором, образа кричали в ньому на повний голос і не дозволяли визначитися, як йому бути. Виказати свій обур чи встати й піти, не чекаючи чийогось заступництва.

— Розлука, як я розумію, — підвів нарешті голову, — потрібна тобі для того, щоб узяти шлюб з іншим?

— Так.

— Хто ж він, той, заради якого зрікаєшся мене, дитини своєї?

— Син покійної сеньйори.

— Так одразу б і казала, — звів на перенісці брови. — Що ж, розлучити нас, здається, можуть і без моєї згоди. А сина я тобі не віддам. Без мого дозволу ти не повезеш його до Італії.

Підвівся і вийшов з хати. А по дорозі до своєї домівки натрапив на знайому забігайлівку і набрався там до чортків. Не тямить, сам вийшов звідти чи спровадили його. Мабуть, спровадили, а то й витурили, бо опинився під тином і добряче заснув. Той із сусідів, що натрапив на нього, не скоро добудився.

— Семене, — кликав, — чуєш, Семене, ходім додому, бо нагодиться міліція, у витверезнику опинишся.

Хто вів і чи справді додому, не доглядався. Інша думка навідала

затуманений алкоголем розум і нагадала вподобану колись та й співану для жарту пісню. Її й заспівав на повний голос.

Ой там, на торжку, на базарі, Жінки чоловіків продавали.

— Не треба, Семене, — розраджував попутник. — Біду накличеш.

— Дарма.

Із лик мотузок ізсукала, Взяла свого миленького залигала.

Цього разу мати нічого не сказала синові, доправленому додому ледь тепленьким. Подумала, це у сватів набрався так на радощах. Наступного дня все ж, як Семен виспався, поцікавилася:

— Орісю батьки не відпустили?

— Ні, сама не побажала повертатися до нас.

— Тобто?

— Заявила, що розлучається зі мною, виходить там, в Італії, заміж.

— О, Господи! Світ перевернувся чи що? Чим же вона невдоволена? Як же буде з дитиною?

— Сказала, тому й розриває зі мною шлюб, що я неспроможний прогудувати сім'ю. Але Василька я їй не віддам. Побачимо, що скаже на те, як закрутить у неї в носі.

Ждав дзвінка від дружини того дня, ждав і наступного, а Оріся не телефонувала. Лише на третій день подала голос.

— Нам треба зустрітись.

— Приходь, коли треба.

— Та ні, буде ліпше, коли побачимося в місті.

— Що, соромно глянути матері у вічі?

— А ти як думав?

— То кажи, де зустрінемося.

— Найліпше буде у сквері, що біля нас.

— Гаразд, де наше не пропадало.

Розмова була схожа на контракт, тож почали її з головного.

— Ти згарячу сказав так: “Сина я тобі не віддам”, — чи віддаси все-таки?

— Не віддам.

— У моєї ж мами йому краще буде.

— Досить уже того, що ростиме без матері, хай матиме хоч батька. Та й звик він до моєї матері.

— До моїх батьків теж звикне, а ти навідуватимеш його.

— Ні і ні!

— А коли так, домовимось: я висилатиму тобі щомісяця сто доларів, а ти даєш мені дозвіл на розлучення і залишаєш Василька у моїх батьків.

— Я не жебрак, подачок не беру, тим більше від тебе.

— Навіщо ти так? Зрозумій, між нас залишається ниточка, яка навіть у розлуці єднати нас.

— Яка ще ниточка?

— Син. Заради нього маємо бути поміркованими і терпимішими.

— Чи про терпимість може йти мова, коли душа болить і жадає помсти?

— На мене така злість у неї?

— Не знаю, на кого, але — жадає.

— Для себе не чекаю поблажок. Та думаймо про сина. Якщо ти твердо вирішив... Якщо залишаєш Василька при собі, хай буде так. Висилатиму в такому разі те, що мала б висилати батькам, для Василька, але на твою адресу. А то немала сума, чотириста доларів. Вистачить в усіх вас.

Знову зміряв її не так пекучим уже, як подивованим поглядом.

— Певна, що той, новий твій чоловік, дозволить таке?

— У нас із ним свій контракт. Ми передбачали: може обернутися так, що дитина моя житиме й виховуватиметься на Україні. Отож отримувану мною за догляд його матері платню він платитиме й надалі, щомісяця і довільно. Її вистачить і вам із Васильком, і батькам моїм, і мені, коли виникне така потреба.

Сидів, хилив на руки голову і відмовчувався.

— Приставай на це, Сьомо. Зрозумій, назад немає вороття. Таку планиду уготувало нам життя та й усьому людові нашому.

— Розумію, чом не розуміти. Та й бачу, наполегливість твоя й про інше промовляє: я викреслений із твого серця, інший заволодів ним.

— То згода?

Подивився на неї виваженим поглядом і потім уже сказав:

— Багато хочеш, Орісю. Таку згоду зопалу не дають. Щоб зважитися на таке, маю переступити через самого себе.

Оріся намагалася бути терплячою. Урезонюючи свого і не свого вже чоловіка, старалася підбирати і переконливі аргументи, й улесливі слова, та коли збилася на інший лад і сказала хай і не дуже, все ж кольке, Семен спалахнув, мов сірник, і подався геть. Кілька днів на дзвінки навіть не відповідав. Видимо, й матері наказав: “Телефонуватиме Оріся, кажіть, немає вдома”.

Стара так і робила, аж поки не вивела Орісю з терпіння і не змусила пригрозити:

— Скажіть Семенові, що я збираюся вже від'їздити, хай не легковажить, зголошується пристати на те, що пропоную, бо гірше буде.

Подіяло, підійшов до телефону.

— Дні спливають. Що скажемо одне одному на прощання? Надумався ти, даєш згоду на розлучення на тих умовах, що пропоную?

— Не так надумався, як намутився безсонними ночами. Невже ти справді йдеш від нас? Нехай від мене. А від рідної дитини!

— Навіщо згадувати зайвий раз про найболючіше? Думаєш, я не мучилася перед тим, як зректися тебе, землі, на якій зросла, стежок, якими ходила, по суті, прирікала ж себе на вигнання? Та що мала робити? Кажу ж, така наша доля, таку планиду вготувало нам життя. Тим більше, що набачилася за рубежем: не тільки я рубаю цей Гордіїв вузол у такий спосіб, інші мої співвітчизники те саме роблять.

— Мені від того не легше. Та що вдію? — зітхнув так, що зітхання те й Оріся почула, мабуть, у слухавці. — Тебе, бачу, не поверну вже до своєї оселі. А жити якось треба. Надії ж мати роботу у нашій злидненій місті не справджуються, та скоро, мабуть, і не справдяться. Тож роби, як надумала. Але скажу тобі те, що чув уже від тебе: назад не буде вороття. Навіть у тому випадку, коли надії твої на закордонне заміжжя не виправдають себе. Я шукатиму для Василька іншу матір.

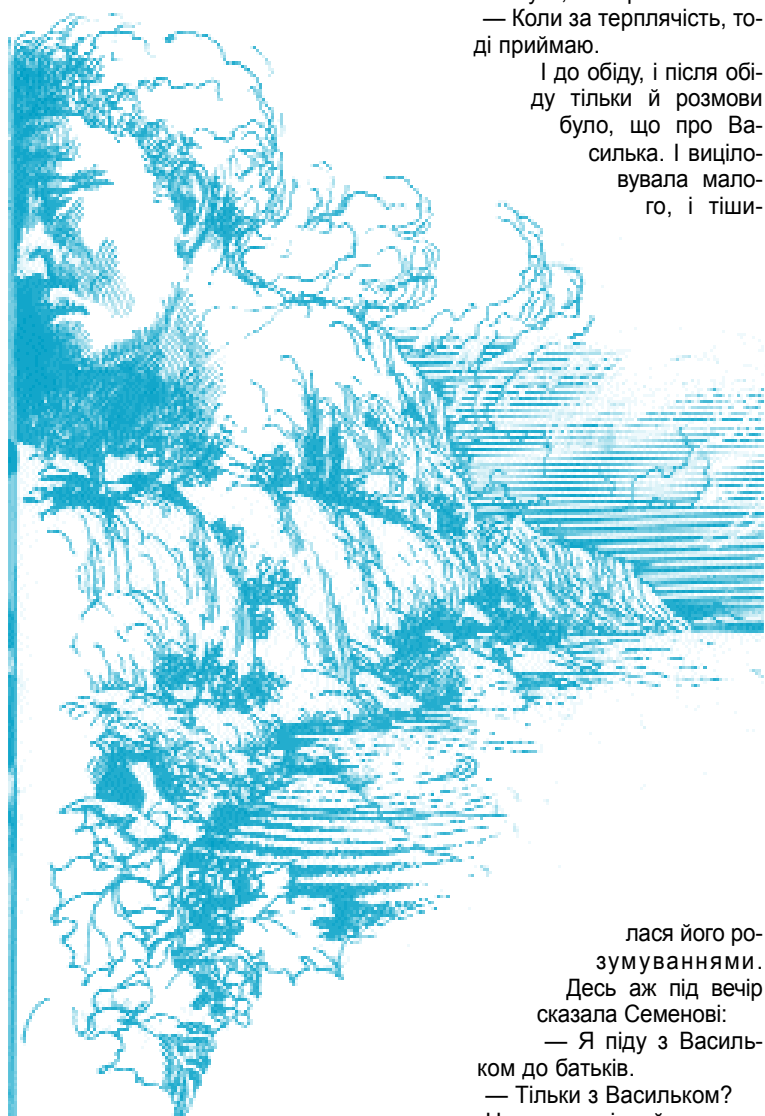
Цього разу й Оріся не одразу знайшлася на слові.

— Виходить, не тільки вас із сином, і її утримуватиму на свої заробітки?

— А це вже залежатиме від того, кого пошле мені моя щербата доля.

м. Київ

Малюнок
Олександра Скринника

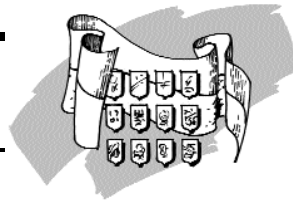

матина важким каменем лежить на серці. Була б Оріся дома, удвох, гляди, й організували б прибуткове діло. Вона розбитна, з нею, гляди, й організували б”.

Черговий лист від дружини спонукав висловити їй саме цю думку. Писала, що її сеньйора нікудишня вже. Що буде, коли помре? Голова пухне від думок. Другої такої роботи і з такою платнею може й не знайти.

“А що тут довго думати? — підказав. — Якщо для мене не передбачається там робочого місця і ти не певна в своїх заробітках, повертайся додому. Скільки можна бути нарізно? Гроші ми з матір'ю приберегли, з грошима і в ріднім краї облаштуємо своє життя”.

Намалював їй перспективу, спокусив непоганим ділом, посплався навіть на друзів, які допоможуть організувати його, та Оріся не потішила сподіваною згодою. Та й мовчала чомусь нестерпно довго.

Львівські леви

Закінчення.
Початок у числах 41, 42, 44, 47 за 2002 р.

ГОТИКА, ТУРЕЦЬКІ ЯДРА І ЛЮДСЬКЕ ЧЕСТОЛЮБСТВО

Єдиним класичним взірцем церковної (сакральної) готики у Львові вважається Кафедральний собор. Але, ніде правди діти, цей собор — єдиний з діючих, що додав до основного архітектурного стилю практично всі, відомі пізніше. Річ у тім, що, закладений у другій половині XIV ст., собор будувався і перебудовувався 140 років. За цей час до споруди додавалися елементи рококо, бароко, ренесансу. Хоча реконструкції проводилися і пізніше, можна вважати, що собор набув основних своїх рис наприкінці XVIII ст. Тоді головну вежу підняли на 64 метри, обравши її оригінальним бароковим шоломом.

Довкола собору збереглося кілька, здебільшого родинних, каплиць. Вирізняються дві: Боїмів і Камп'янів.

Каплиця Боїмів декорована різьбленням на білому камені, що відтворює історію життя Христа. Натурами для художників були їхні сучасники, тому маємо збірний образ львів'янина XVII ст. Вінчає каплицю купол з фігурою Христа в Гетсиманському саду. Скульптура справді унікальна.

Камп'яни прикрасили свою каплицю зовні різьбленими мармуровими плитами також на євангельські теми. Навістерта фреска із зображенням Богородиці з Христом прикрашає східний бік каплиці. В середині — поруддя Павла і Мартина Камп'янів.

Точних дат будівництва обох каплиць історики не знають. Зате відомо, що будувалися вони приблизно в один час, коли все місто було свідком амбітного протистояння двох можновладних львівських родин. Їхні представники по чергово займали крісло міського бургомістра, постійно "насолюючи" одні одним.

Якщо Георгій Боїм спершу здобув громадську вагу, заробивши великі гроші на торгівлі заморськими винами, а потім став міським головою, то про "діяння" батька і сина Камп'янів ми вже згадували. Обидва вони казково розбагатіли, як тепер кажуть, брутально зловживаючи службовим становищем, і були класичними корупціонерами. За це й поплатилися, зазнавши ганьби і позбавлення міських прав.

У кожному разі цей "парад амбіцій" залишив львів'янам неповторні пам'ятки архітектури. Усе минуле, лиш музика вічна. Про це нагадує орган, що вже сто шістдесят років величю звучить у Кафедральному соборі. Амен... Амін...

Ансамбль Успенської церкви на Руській є правдивою перлиною українського Відродження. Церква перебувала під патронатом Ставропигійського братства, котре, як уже згадувалося, протистояло окатоличенню і ополяченню русинів-українців та боролася за їхні громадянські права. Це вражає, але протягом ста сорока років (!) тривав процес за зрівняння українських міщан у правах з іншими городянами. Лише 1745 року українців допустили до ремісничих цехів та інших самоврядних органів міста.

При церкві діяли бібліотека, школа, музей, друкарня. У 1918 році саме тут відбулося установче засідання Української Національної Ради, що перетворилася згодом у парламент

Західноукраїнської Народної Республіки. За ухвалою Ради, 1 листопада 1918 року над Львовом вперше замайорів національний синьо-жовтий прапор. Підняв його на ратушеву вежу січовий стрілець Степан Паньківський.

Як і в давні часи, до ансамблю церкви входять власне церква, вежа (дзвіниця) Корнякта та каплиця Трьох Святителів. Церкву збудовано приблизно в середині XIV ст. Кілька разів вона горіла, але щоразу її відбудовували переважно зусиллями Ставропигійського братства. До останнього відновлення (1629 р.) прилучилися молдавські господарі, запорозький гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний і навіть російський цар Федір Іванович.

Вежа біля церкви заввишки 66 метрів вважається найгарнішою дзвіницею Львова. Серед її дзвонів — найповажніший у Львові дзвін "Кирило". У діаметрі він має два метри і важить чотири тонни. Гучний голос "Кирила" віддавна викликав заздрість католицького духовенства, тому ставропигійські братчики 1594—1595 років навіть судилися з магістратом за право на його повний голос.

У 1779 дзвін спіткала біда. Під час зливи блискавка влучила просто у вежу. Небесна електрика мала таку силу, що частина дзвіниці згоріла, а дзвін розплавився. За чотири роки "Кирила" відлили знову (український майстер Ф. Полянський), і голос його досі лине над Львовом. З місця, де, можна твердити, почався град Лева...

НАРИСИ З МІСТА ДРІМАЮЧИХ ЛЕВІВ

Галицько-волинський князь-король Данило справді закладав по околицях своїх земель замки-фортеці. Одну назвав іменем свого сина. Історики звали весті відлік віку Львова з 1256 року, коли у Галицько-Волинському літописі вперше згадано місто Лева. Хоча... Нещодавно, під час заміни трамвайних колій на вулиці Руській, будівельники, а згодом і археологи виявили рештки вежі, котру можна датувати значно раніше 1256-го. На відміну од жінок, збільшення "паспортного" віку нашому місту не зашкодить.

Площею перед Успенською церквою неквапно "йде" бронзовий Іван Федоров, прозваний ще у Львові Федоровичем чи Московитином. Пам'ятник споруджено 1975-го. І хоч історики досі сперечаються, чи є Московитин першодрукарем взагалі, руським першодрукарем він є напевно. Переслідований у боярській Москві, Федоров (за походженням ніби білорус) знайшов меценатів і помічників саме серед ру-

ня кількох архітектурних стилів. Зводили будівлі у XVII ст. Спершу будівничий Павло Римлянин, а після його смерті Амброзій Прихильний. Різними смаками зодчих і пояснюються різниця стилів. У той час монастир виконував роль зовнішнього форпосту Львова, тому мав потужні укріплення. Нині збереглася східна оборонна стіна з Глинянською вежею. Вежа самого костелу має висоту 38 метрів. На ній стоїть відреставрований годинник XVIII ст. Про сам монастир і його мешканців є чимало легенд. Не завжди набожних та аскетичних, як і звички самих братів-бернардинів.

У дворі монастиря є криниця, обнесена ротондою, збудована 1720 року. Склепіння ротонди має розпис, присвячений життю та чудесам святого Яна з Дуклі. Цей святий був ченцем-бернардинцем і помер 1484 року. За рік по смерті з могили монаха вдарило джере-ло. Потім, під час облоги міста ворогами, на небесах з'явився Св. Ян і прикрив собою місто від куль.

Без сумніву, брати-бернардинці належно відзначили це чудо, бо, як відомо, зналися на земних утіхах — вині, пиві, добрій їжі й не тільки... Але про це згодом.

Бернардинська криниця пам'ятає й трагічні часи. До неї брати-монахи скинули тіла підступно вбитих міщан, котрі хотіли відчинити міську браму перед військами Богдана Хмельницького. Щоправда, за іншою версією, потерпіли самі монахи, яких туди скинули козаки. А

ще — невірні жінки.

Під час реставраційних робіт у монастирі будівельники виявили підземний хід, що вів точнісінько у напрямку жіночого монастиря кларисок, який стояв навпроти бернардинської обителі на площі Митній. Підземелля бернардинів і досі зберігають свої таємниці. Саме в них під час німецької окупації переховувалися єврейські родини.

Кафедральний собор

Зараз у колишньому костелі бернардинців греко-католицька церква Св. Андрія Первозванного. Частину приміщень монастиря займає один з найбагатших у Європі Центральний державний історичний архів у Львові.

З брами Глинянської вежі, наліво Підвальною... Фортечний рів, зубчата стіна, дерев'яний хідник уздовж неї вже давно "загрузли" в пізніших насипах вулиць і нових валів. Зате червона цегляна стіна міського арсеналу досі виглядає грізно.

Збудований арсенал 1556 року. Звели його практично неприступним. Опинившись перед стіною арсеналу, ворог був приречений, бо потрапляв під нищівний перебресний вогонь з біллиць.

У трьох вежах арсеналу колись жили міський кат і його помічники з родинами, там же відбувалися допити й катування. З XVIII ст., коли місто розрослося, а тодішня артилерія зробила недоцільними товсті мурі, в арсеналі облаштували в'язницю. Під вартою в ній тримали гайдамаків.

З плином століть арсенал занепадав. Відновили його тільки в 70-і роки минулого століт-

тя і відкрили єдиний у Східній Європі Музей зброї. Якщо будь-якого львів'янина попросити назвати найцікавіші місця його міста, то музей в арсеналі обов'язково потрапить у першу десятку.

Особливою ознакою Підвальної є металевий гуркіт та скрегіт трамваїв. За первісним планом, трамвайна колія мала бути прямою і проходити повз вікна губернаторського палацу (тепер облдержадміністрація). Але тодішній губернатор Бадені влаштував істеріку з того, що "залізна машина має скреготіти під самим носом".

Налякані трамвайники повернули колію донизу, на Підвальню. Таким чином замість одного стало аж три крутих і гуркітливих повороти колії. Вони залишаються досі, аби львів'яни не забували, що спокій намісника — понад усе! Намісники міняються, але вдача влади — ніколи.

ПОРОХОВА ВЕЖА, ДЕМОКРАТІЯ І ЛЕВИ

На площу перед Успенською церквою ми повернулися навмисне, щоб дорогою на Замок побачити Порохову вежу.

Назва старовинної фортифікаційної споруди в оману не вводить. Там справді зберігали порох. Правда, в мирні часи, щоб не піддавати місто загрозі випадкового вибуху, замість пороху тримали зерно. Саме з білиць Порохової вежі вже згаданий польський магнат Гурка обстрілював Домініканський монастир, де ховалася юна княгиня Острозька. Звідси нащадок роду Убальдіні 1648 року стріляв у Богдана Хмельницького, але куля, на щастя, впала під копита гетьманського коня.

Зерношвищем вежа була аж до кінця п'ятдесятих XX ст., відколи її віддали під Будинок архітектора.

Відзначилася Порохова вежа і в новітній історії. Тут відбулися перші збори Народного Руху України. У двох кроках від обкому правлячої тоді Компартії (тепер облдержадміністрація) гуртувалися національно-демократичні сили, що невдовзі усунули комуністів від формальної влади.

НА ЗАМКОВІЙ ГОРІ

Підніматися на Високий Замок найзручніше від Порохової вежі, нерівними бруківками вулиці Лисенка, повз пам'ятник Просвіті, потім догори Гуцульською та Опришківською. До речі, обидві останні вулиці названі віддавна на честь вихідців з Карпат, які відзначилися у боях з польсько-литовськими нападниками XIV ст. Далі знову старовинна вулиця з історичною назвою — Максима Кривоноса. Саме під його проводом було взято штурмом Високий Замок, хоча на той час його мурі вважали неприступними.

Розвиток артилерії зробив стіни і вежі Замку дуже умовно твердинею. Австрійська влада

дозволила міщанам розбирати замкові мурі для господарських потреб, що ті швидко зробили. Десять залишилися підмурки, десять доріжки... Недоторканим зостався лише фрагмент замкової стіни під горою.

Зате, коли минуло триста літ від дня Люблінської унії, обережна до національних проявів австрійська влада несподівано легко дозволила полякам насипати на Замковій горі символічний курган-могілу. Сипали сорок один (!) рік, з 1869 по 1910-й. Сипали без ґрунтовних інженерних розрахунків, тому згодом частина насипу зсунулася. Те, що залишилося від того монументалізму, зараз є оглядовим майданчиком на Замку.

Побачити з Замку те, що бачили колись князі, коменданти чи вартівні на мурах, тепер неможливо. Не лише через те, що місто розрослося і просто невпізнанно змінилося. Ще з 1835 року Замкова гора методично засаджувалася деревами, котрі нині формують старовинний парк. На лавочках під кришлатими деревами усамітнюються закохані, неквапно прошують за онуками літні львів'яни, захоплюються красою краєвидів міста туристи. Міста, помилуваного невпинним часом і збереженого людьми для їхніх нащадків.

Запам'ятайте Львів таким. Тепер він і Ваш...

Олесь ГАНУЩАК
Фото автора